

65
JAAR

Historisch
tijdschrift
voor Parkstad
Limburg

Nummer 3

HET LAND VAN HERLE

2015

Foto omslag: Steenzaag, afkomstig van de werkplaats van kalkbedrijf Schunck.

INHOUD

Voorzitterswisseling bij 'Het Land van Herle'	97
Niet zeuren maar werken	99
Twee generaties Eck vanaf 1873	
Door Christine W.M. Schunck	
De kalknijverheid in Voerendaal 1916-1969: kalksteengroeve en kalkoven Schunck aan de Bergseweg	127
Door Hans Thissen	
Aangestipt ...	139
Door Wim Nolten, Frans Gerards, Roelof Braad en Mark van Dijk	

VOORZITTERSWISSELING BIJ 'HET LAND VAN HERLE'

Dit jubileumjaar is Karel van Nuys 10 jaar voorzitter van Het land van Herle. Mede in verband met zijn leeftijd, hij is dit jaar 78 geworden, vond hij de tijd rijp voor een stuk jongere opvolger. Werkgroep, bestuur en redactie hebben in augustus daarom tijdens een feestelijke bijeenkomst in kasteel Doenrade afscheid genomen van deze gedreven bestuurder.

Karel van Nuys volgde per 1 januari 2005 Servie Broers op. Als niet-historicus, maar wel historisch geïnteresseerde – hetgeen was gebleken bij de discussies destijds binnen de gemeenteraad over de vernieuwing van het Thermenmuseum en het behoud van de walmuur bij de Pancratiuskerk –, was het voor de destijds kersverse voorzitter even wennen aan met name de discussies in de werkgroepbijeenkomsten. Zijn sterke kanten en bestuurlijke ervaring heeft hij benut om wat structuur en stabiliteit in de organisatie te brengen en de gedachtenwisseling en de communicatie onderling op een goede manier te laten plaatsvinden. En zo groeide al doende ook zijn interesse in de regionale geschiedenis.

Hij prees in zijn afscheidsrede een van de initiatiefnemers van het Land van Herle, gemeentearchivaris Leo van Hommerich: "[We moeten hem] dankbaar zijn dat hij direct na de Tweede Wereldoorlog het initiatief ondersteunde een studiekring te formeren die gefaciliteerd door het toenmalige gemeentebestuur van Heerlen enige aandacht ging besteden aan historische zaken in wat later Parkstad is gaan heten en een periodiek uitbracht dat alom waardering ontlokte."

In de tien jaar onder zijn bestuur is 'Het Land van Herle' voortgegaan met de tot aan zijn komst gebruikelijke activiteiten (in totaal 90 werkgroepvergaderingen, 10 excursies en 40 afleveringen van het tijdschrift en de uitgave van vijf boeken in de Historische Reeks Parkstad Limburg). Maar daarenboven zijn er ook nieuwe wegen ingeslagen. Er zijn (in samenwerking met Rijkshet) drie nieuwe heemkundeverenigingen in Heerlen opgericht. Verder zijn het nieuwe beleidsplan, de vernieuwde vormgeving van het tijdschrift, een enquête over een nieuw gewenste koers van het tijdschrift en daarnaast de vernieuwing van de website belangrijkste wapenfeiten. De website is bovendien uitgebreid met het tijdschriftenarchief (ook doorzoekbaar), een bestelmodule voor de boeken, heemkundenieuws en de heemkundeagenda en daaraan gekoppeld de regelmatig verschijnende nieuwsbrief.

In Will Terpstra (1955) vond het bestuur door de bemiddeling van Karel van Nuys een waardige opvolger. Will nam formeel al per 1 juli j.l. het voorzitterschap over. Will Terpstra is financieel adviseur en goudsmid en was van 2006-2013 wethouder van financiën en cultuur in de gemeente Kerkrade.

Deze foto uit 1924 is van de eerste generatie Eck zonder partners en werd gemaakt naar aanleiding van het zilveren priesterfeest van Willem Eck. Zittend van links naar rechts: Anna Kreijen-Eck, Treza Lückers-Eck, Willem Eck, Gertrud Schrijen-Eck, Catharina Cremers-Eck. Staand van links naar rechts: Ellen Eck, Jozef Eck, Johanna Eck, Clara Eck.

NIET ZEUREN MAAR WERKEN

TWEE GENERATIES ECK VANAF 1873

Door Christine W.M. Schunck*

Inleiding

De aanleiding om twee generaties voorouders van mij te gaan onderzoeken waren twee foto's uit het archief van mijn moeder: op de eerste uit 1924 staan mijn oma en haar broers en zussen verenigd rond hun heerbroer Willem Eck die zijn zilveren jubileum als priester vierde. Ik noem hen in dit artikel de eerste generatie. De tweede foto is gemaakt in 1939 ter gelegenheid van het veertigjarig priesterfeest van heerbroer/heerroom Willem Eck. Op deze foto staan alle dan levende familieleden van de eerste en tweede generatie inclusief hun partners en drie onbekende kindertjes van de derde generatie. Vorig jaar vroeg een neef aan mij wie al die geportretteerden waren. Helaas leefde er toen nog slechts een van de afgebeelde personen en zij wist mij alleen iets over haar eigen gezin te vertellen. De gegevens voor dit artikel moest ik dus indirect zien te verzamelen uit het privéarchief van mijn ouders Pierre en Gerda Schunck-Cremers, dat ik in beheer heb. Verder leverde de e-mailverkeer met bekende en onbekende familieleden veel informatie op. Ook de waardevolle medewerking van Wim en Ans Heijltjes-Römgens (geen familie in directe lijn) en de oud-archivaris van de franciscanen drs. C.G.M. Bak OFM, een studiegenoot van mij aan de toenmalige Katholieke Universiteit Nijmegen was meer dan welkom. Wij zijn beiden door prof.

Links: De foto uit 1939 is gemaakt op het familiefeest naar aanleiding van het veertigjarig priesterjubileum van Willem Eck. Men ziet de eerste en de tweede generatie Eck met hun partners. Sommige leden van de tweede generatie waren toen nog kinderen. Op het moment dat de foto onderwerp van studie werd, leefde er nog maar één lid van de tweede generatie. Hierdoor kon er niet aan alle 51 gezichten definitief een naam gegeven worden. Verwisseling is dus mogelijk en in deze gevallen staat er een vraagteken achter de naam:

1e rij zittend op de grond van links naar rechts: Marianne Eck, Jetty Cremers, drie kinderen uit de 3e generatie in matrozenpakjes (namen onbekend), Annemarie Eck (leeft nog), Helm Eck, Kit Eck, José Heijltjes.

2e rij zittend van links naar rechts: Siny (Cremers)-Verschuur, Ellen-Kreijen-Eck, Wielke Cremers, Catharina Cremers-Eck, Treza Lückers-Eck, Wilhelmus Eck, Gertrud Schrijen-Eck, Clara Eck, Johanna Heijltjes-Eck.

3e rij staand van links naar rechts: Joop Cremers, Gerda Schunck-Cremers, twee onbekende dames, Jean Cremers, Anneliese Kreijen-Eck, Lenchen Weber-Kreijen?, Cordy Eck-Grüterich, Jacob Weber?, Jozef Eck, Maria Schrijen-Mertens?, N.J. Schrijen, Treesje Boldt-Schrijen?, Hubert Kreijen, Wiel Heijltjes, M. Lückers-Hissel?, Gerard Lückers?, Claire Dols-Lückers?, P.A. Dols?

4e rij staand op verhoging van links naar rechts: Pierre Schunck, Elly Coonen-Lückers?, P.J. Coonen?, Constance Dohmen?, Gerd Kreijen, Fientje Römgens-Schrijen, Jozef Sauren?, Gerard Schrijen?, Leny Sauren-Schrijen?, Paul Eck, Wim Heyltjes, Bert Eck, Berb Lückers?, No Heijltjes.

Hoogstwaarschijnlijk afwezig waren: priesterstudent Jozef Kreijen (hij zou toen al in pij moeten zijn), Jozef Römgens (vanwege de winkel volgens zijn zoon), Heinz Boldt (echtgenoot van Treesje Boldt-Schrijen); wellicht was hij dienstplichtig in Duitsland.

dr. L.J. Rogier gevormd. Hij maakte ons bewust van de diepe doorwerking van het katholicisme in het zuiden van ons land. Ook bij de familie Eck was deze invloed cruciaal. In dit artikel probeer ik te achterhalen in hoeverre de kerk de sociale mobiliteit van de familie beïnvloed heeft, met name via de machtige rol van de heerbroer en heeroom, die niet alleen de beroepskeuze bepaalde maar ook de hang naar onderwijs. Ook de positie van de vrouw komt in dit artikel ter sprake. Volgens het katholicisme was de rol van de vrouw al eeuwenlang vastgelegd in het baren en verzorgen van kinderen en het onderdanig zijn aan haar man en aan de kerk: de vrouwen moesten op hun beurt hun kinderen onderdanigheid en devotie bijbrengen. Desondanks maakte mijn oma carrière en benutte ze iedere gelegenheid om niet alleen haar jongere broer en zussen maar ook haar kinderen en kleinkinderen carrièrebewust te maken. Van de tweede generatie behandel ik alleen haar kinderen en hun partners, elk in een aparte paragraaf. Van de overige leden van de tweede generatie staan de relevante feiten vermeld bij hun ouders en hun data in de bijlage bij dit artikel.

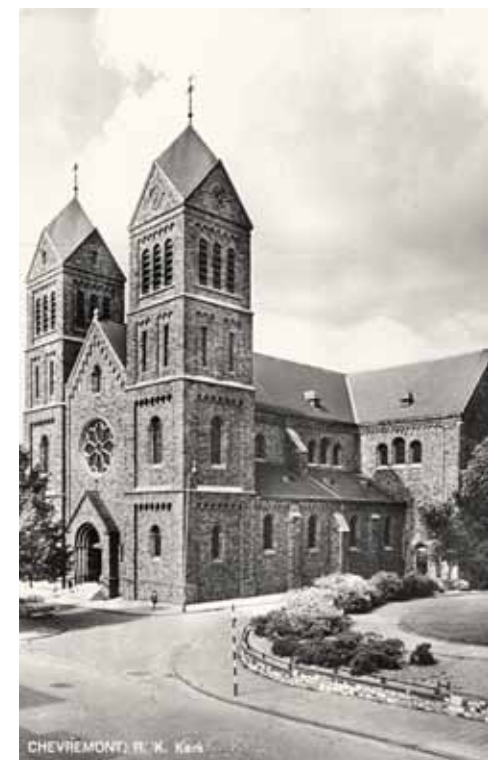
Het echtpaar Eck-Chermin

Het echtpaar Eck-Chermin trouwde op 25 april 1873 in de St. Lambertuskerk van Kerkrade.¹ Gerard werd geboren in 1846 in Heijden (Pruisen) en was smid van beroep. Zijn ouders waren Gerhard Eck en Maria Catharina Classen.² De twintigjarige bruid Marie Helene Chermin werd op 31 maart 1853 geboren in Kerkrade als dochter van de mijnwerker Jan Joseph Chermin en de landbouwster Theresia Nijsters.³ In 1873 was de 'Hollandse Koel' naast landbouw de belangrijkste werkgelegenheid in en rond Kerkrade.⁴ Helene was, zoals toen gebruikelijk voor bruiden, zonder beroep. Na hun huwelijk ging het echtpaar in Chevremont wonen en kreeg daar tien kinderen. Alle kinderen, ook de meisjes, konden goed leren. Gerard en Helene waren tweetalig: Duits en Kerkraads en het gezin werd drietalig: het Nederlands kwam erbij als officiële taal van de school en de overheid. Gerard sprak nog Duits en had als lijfspreuk: "Lebe so, dass wenn Du stirbst, wünschst es gelebt zu haben".⁵ Helene verzuchtte soms bij de kwajongensstreken van haar zoon Jozef 'ozze jong': "Ene Räuberhauptmann is dat Jöngsche jans jewis".⁶ Helene stierf in 1903 op 50-jarige leeftijd en Gerard overleed twee jaar later op 59-jarige leeftijd. Hun oudste zoon was toen al priester, de tweede zoon was als baby gestorven en de drie oudste dochters waren al getrouwd. De andere kinderen woonden nog thuis in Chevremont en werden door hun oudere zus, de twintigjarige Catharina verzorgd.⁷ De snel groeiende mijnindustrie trok in het laatste kwart van de negentiende eeuw veel nieuwe arbeiders naar Zuid-Limburg. De RK kerk vreesde hierdoor de dominante positie die ze al eeuwenlang in deze contreien had te verliezen. Er moesten kerken en scholen bijkomen om de verdubbelde en later vertienvoudigde bevolking te kunnen opvangen en in te bedden in de plaatselijke cultuur. Daarom werd op 2 februari 1904 door deken mgr. Joseph Deutz een diner georganiseerd voor het kerkbestuur van de St. Lambertusparochie.⁸ Dit bestuur bestond uit mgr. dr. Reinier Corten⁹ van Rolduc, burgemeester Dominique Savelberg¹⁰, notaris Peter Moors¹¹,

winkelier Quaadvlieg en landbouwer De Hesselle. Corten bepleitte een nieuwe parochie voor de snel groeiende wijk Chevremont.¹² Men besloot grond aan te kopen voor een nieuwe kerk tegenover de hoeve Lückerreide.¹³

De kerk, in neo-romaanse stijl, werd ontworpen door architect Seelen.¹⁴ De eerste steenlegging in 1905 werd een groot feest waarbij alle muziekkapellen en zangverenigingen van Kerkrade betrokken waren. Toch moesten er nog twee jaar lang iedere zondag in noodlokalen van de openbare school van Chevremont H.H. Missen gelezen worden eer kerk en pastorie gereed waren. De kapelaan van de Lambertusparochie, A. van der Heijden, werd pastoor van de nieuwe parochie Pietersrade.¹⁵ Kerk en parochie werden vernoemd naar notaris Peter Moors. Deze had niet alleen gratis de juridische aspecten van de bouw geregeld maar bovendien 10.000 gulden, voor die tijd een hoog bedrag, geschonken aan het nieuwe parochiebestuur. De Petruskerk ontving ook giften van de mijndirecties van de Domaniale mijn en de mijn Laura 'omdat ze gebaat waren bij een stabiel sociaal klimaat waaraan door de kerken een belangrijke bijdrage werd geleverd'.¹⁶ De Domaniale schonk onder meer een klok om de gelovigen op te roepen.¹⁷ Tot dat moment was deze in gebruik geweest als werkklok om mijnwerkers op te roepen maar op de mijn hadden ze een moderner exemplaar gekregen.

De bevolking van de Oostelijke Mijnstreek bleef groeien en er moesten veel nieuwe woningen gebouwd worden. Aanvankelijk was er vooral behoefte voor huisvesting van alleenstaande mijnwerkers. Snel daarna moesten woningen voor gezinnen worden gebouwd. Volgens mgr. dr. Henri Poels komen arbeiders niet in opstand als men hen kan binden aan de grond met een gezin.¹⁸ Hij ijverde voor RK organisaties die als bewakers van het katholieke geestelijke erfgoed moesten zorgdragen maar ook voor het materiële welzijn. Dat was zeer modern voor die tijd. Hij richtte met dit doel een katholieke woningbouwvereniging op: 'Ons Limburg'. Voor de mijnwerkers kwam er een belangenvereniging: de RK Mijnwerkersvereniging; voor de schoolverlaters patroonaatsgebouwen van 'De Jonge Werkman' en voor het onderwijs de RK Schoolvereniging 'Onze Mijnstreek' met middelbare beroepsopleidingen naast nieuwe lagere scholen voor kinderen uit de grote gezinnen. In 1914 werd in Kerkrade een RK ziekenhuis gebouwd met 40 bedden dat bestierd werd door RK zusters. Ook werden er muziekkapellen en sportclubs voor de vrije tijd opgericht. Vanaf 1908 werd er in de kerken niet meer in het Duits gepreekt, maar in het Nederlands. Kerkrade ging mee in de vaart der volkeren, maar dan wel op rooms-katholieke grondslag. Zelfs het privéleven werd gecontroleerd op last van de bisschop. Met name bisschop Lemmens stuurde zijn geestelijken erop uit om jaarlijks bij de parochianen naar de gezinsaanwas te informeren.¹⁹

DE KINDEREN VAN HET ECHTPAAR ECK-CHERMIN

Hieronder laat ik de tien kinderen van het echtpaar Eck-Chermin de revue passeren.

1. Willem (doopnaam Wilhelmus) Joseph Eck²⁰

Willem was een leerling van het Gymnasium en Philosophicum te Rolduc. Hij viel daar op door zijn intelligentie en belangstelling voor geschiedenis en natuurwetenschappen. Hiermee won hij prijzen, maar hij werd óók uit de klas gestuurd als hij de leraar verbeterde. Na zijn opleiding in Rolduc ging hij naar het Grootseminarie van het bisdom Roermond en werd daar op 18-3-1899 tot priester gewijd. Op 30-9-1899 werd hij rector van het nieuwe St. Jozefklooster op St. Pieter te Schin op Geul, later behorend tot Valkenburg. Dit klooster was tussen 1890 en 1895 gebouwd door zuster Alphonsa Kuborn uit Trier, de stichteres van de nieuwe orde der Franciscanessen van de H. Jozef.²¹ Tijdens de Kulturkampf van Bismarck moesten de zusters uit Duitsland weg en weken uit naar Zuid-Limburg. Ze verbleven eerst in Beek, daarna verhuisden ze naar Schin op Geul/Valkenburg. In het nieuwe gebouw was niet alleen het moederhuis van de orde gevestigd maar ook een kindertehuis en een ULO-school. Later kwam er nog een bejaardenhuis bij. Toen Eck veertig jaar rector was, kreeg de orde een nieuwe constitutie en de huidige naam. Naast zijn rectoraat gaf Eck godsdienstles aan diverse scholen in Valkenburg en aan de kweekschool aan het Bekkerveld in Heerlen. Hij was tevens gedelegeerde voor de godsdienstexamens op twee Maastrichtse kweekscholen en specialist inzake onderwijswetgeving.²² Bij zijn zilveren jubileum in 1924 werd een foto gemaakt van rector Eck te midden van zijn broer en zussen, allen zeer zelfbewust in de lens kijkend. Bij zijn 40-jarig jubileum in 1939 is er weer een foto gemaakt van rector Eck te midden van zijn naaste familie met hun kinderen en partners: ditmaal vijftig in getal. Het feest ter gelegenheid van het priesterjubileum voor de familie was in april 1939 en de viering van het rectoraatsjubileum voor de Valkenburgse bevolking en de zusters in september 1939. Volgens de RK traditie werd een priester na zijn wijding door de familie aangesproken met 'heerbroer' of 'heerroom' en kreeg de heerbroer grote inspraak bij de opvoeding van zijn jongere broers en zussen en later zijn neven en nichten. Ook Willem Eck gebruikte zijn invloed zodat zijn jongere broer en zussen 'gestimuleerd' werden het onderwijs in te gaan. Zijn nicht Gerda Cremers mocht van hem niet naar het conservatorium van Luik. Haar broer Joop werd gestimuleerd om na zijn gymnasiumopleiding een priesteropleiding te volgen. Toen hij daar als 20-jarige in 1935 mee ophield, werd hij op advies van heerroom weer in de familiekring opgenomen en binnen veertien dagen naar de universiteit gestuurd: jongens moesten carrière maken, meisjes in de huishouding helpen! Een andere neef, Jos Kreijen, werd wel priester, maar heerroom stierf vier maanden voor de priesterwijding van zijn neef.

Tijdens WO II heeft rector Eck de bevriende jezuïeten van het Ignatiuscollege in Valkenburg geholpen hun kostbaarheden in veiligheid te brengen. Ook de Duitse jezuïeten hadden vanwege de Kulturkampf van Bismarck in 1894 voor hun Collegium Maximum een veilig onderkomen in Valkenburg

De wachtpost bij Rolduc, 1914.

gevonden en er een fraai nieuw gebouw neergezet: het Ignatiuscollege vlak naast het spoor. Het werd al snel een centrum van wetenschap en herbergde onder meer een bibliotheek met 180.000 boeken, een sterrenwacht en bovendien de beroemde entomologische verzameling van de bioloog Erich Weissmann s.j. De jezuïeten van Valkenburg werden in april 1942 door de SS gedwongen onmiddellijk naar hun vaderland terug te keren met achterlating van hun bezittingen. De fraaie kloosterkerk werd afgebroken en het kloostergebouw moest verbouwd worden tot opleidingsinstituut voor de Junker van de SS waarbij de beroemde Sterrenwacht 'per ongeluk' vernield werd. Rector Eck had van de jezuïeten de sleutel van de kapelkuis gekregen met het verzoek de kostbare inhoud te redden: 38 gouden kelken, diverse reliekhouders met inhoud, een prachtig met gouddraad doorweven driestel met koorkap en een monstrans met briljanten bezet (een geschenk van keizer Wilhelm II aan een Hohenzollern jezuïet) en verder kostbare misgewaden en altaardoeken. Eck riep hierbij de hulp in van zijn aangetrouwde neef Pierre Schunck die een wasserij had met het verzoek 'vuil wasgoed' te komen ophalen.²³ Zo kon hij de kostbaarheden als manden 'vuil wasgoed' naar een veiliger plek brengen. Intussen moest de achtergebleven Duitse pater bibliothecaris in opdracht van de SS de entomologische verzameling en unieke Litouwse boeken naar Berlijn sturen, alvorens de bibliotheek te verzegelen. De bibliothecaris verborg enkele kostbare middeleeuwse boeken en wiegendrukken in de wasmanden van Pierre. Deze verborg de misgewaden en boeken zo goed mogelijk bij hem thuis en sloeg de kelken en de andere kostbaarheden op in een kluis van een Heerlense bank. Na de oorlog heeft Pierre alles netjes laten afleveren bij de Nederlandse jezuïeten in Maastricht. De entomologische verzameling en de Litouwse boeken zijn na de oorlog teruggevonden dankzij de oplettendheid van de Valkenburgse stationschef Vroemen die op verzoek van Pierre de adressen had genoteerd waar de spullen in 1944 heen gestuurd waren. Overigens stonden het gebouw en de inventaris reeds sinds 1940 uit veiligheidsoverwegingen niet meer op naam van de Duitse jezuïeten, maar op naam van twee Nederlandse jezuïeten, pater Seelen s.j. en broeder van Kuyl s.j., die beiden ooit

ingetreden waren in de Duitse provincie der jezuïeten. Na de bevrijding van Valkenburg in september 1944 werd het gebouw door de Amerikanen gebruikt als lazaret en daarna gebruikte de Nederlandse regering het als interneringskamp voor gevangen genomen 'foute Nederlanders'. Het Nederlandschap van pater Seelen s.j. heeft er vervolgens voor gezorgd dat het gebouw en de vroegere inventaris niet als Duitse oorlogsbuit behandeld zijn. Hij is er uiteindelijk zelf gaan wonen want de Duitse paters zijn niet meer teruggekeerd.²⁴ Willem Eck heeft het einde van de Tweede Wereldoorlog niet meer meegemaakt. Op paaszaterdag 1943 stierf hij, 69 jaar oud, na ruim 43 jaar rectoraat van het Jozefinstituut in Valkenburg. Hij werd op 28 april 1943 begraven op het kloosterkerkhof. In 1964 verhuisde het St. Jozefinstituut naar het leegstaande Ignatiuscollege. De zusters noemden het vanaf toen 'Huize Boslust' en het werd een bejaardenhuis en een bedevaartplek waar het graf van de stichteres dat meeverhuisd was, vereerd kon worden. De zusters lieten op de plek van de afgebroken kapel een nieuwe zeer moderne kapel bouwen voor de bejaarde bewoners en de bedevaartgangers. Het moederhuis van hun orde werd weer gevestigd in Duitsland. Toen het vroegere Ignatiuscollege verkocht werd aan de Stichting Academie voor Bewustzijnsontwikkeling van de Maharishi, kregen de bejaarden nieuwe laagbouw. Na een brand in 2001 vertrokken ook zij.

2. Maria Theresia Eck²⁵

Treza trouwde als twintigjarige op 30-10-1896 in Kerkrade met de tien jaar oudere Hubert Joseph Lückers, bakker in Kerkrade.²⁶ Ze kregen samen elf kinderen waarvan er maar vier volwassen zijn geworden. Treza was in 1920 bij het huwelijk van haar oudste zoon ingeschreven als winkelierster. Haar eerste man stierf toen hij 67 jaar oud was. Na zijn dood hertrouwde Treza met de weduwnaar Theodoor Ackermans uit Hoensbroek.²⁷ Het was een kort huwelijk, want Theodoor stierf reeds in 1936, 66 jaar oud te Kerkrade. Treza stierf op 76-jarige leeftijd. Zij overleefde haar twee echtgenoten en minimaal acht van haar kinderen. De vier volwassen geworden kinderen zijn Gerard, die net als zijn vader bakker werd, maar reeds in 1949 overleed.²⁸ Verder Barbara (roepnaam Berb), van wie geen partner en ook geen sterfdatum bekend is. Als derde Clara (roepnaam Claire), die in 1927 met de monteur Pieter Andreas Dols trouwde en tot slot Elisa (roepnaam Elly), die in 1932 trouwde met de kleermaker Pieter Joseph Coonen. Zij werd 91 jaar oud en overleefde als enige met zekerheid haar moeder. Ook van haar heb ik geen kinderen gevonden. Wat een tragiek voor Treza na zoveel doorstane bevallingen. Mijn moeder noemde haar altijd 'de tante met het tragische leven'. Helaas heb ik toen niet doorgevraagd.

3. Maria Gertrudis Eck²⁹

Gertrud trouwde als twintigjarige op 22-4-1898 te Kerkrade met de zevenentwintigjarige Nicolaas Joseph Schrijen.³⁰ Hij droeg dezelfde familienaam als zijn moeder Johanna Maria Schrijen³¹, die bij zijn geboorte ongehuwd was. Drie jaar na zijn geboorte trouwde zijn moeder op 13-8-1873 met de twaalf jaar oudere weduwnaar Jan Gerard Dohmen, slager in Merkelbeek.³² Het is

niet bekend of Schrijen samen met zijn halfbroers en -zussen of in een pleeggezin opgroeide. Aan het begin van zijn huwelijk was Schrijen winkelier, later hoofdonderwijzer aan de ULO te Kerkrade.³³ Bij hun veertigjarig huwelijksfeest in 1938 was hij al gepensioneerd en woonde het echtpaar Schrijen-Eck op Rolduckerweg 32 Kerkrade.³⁴ Zij hadden vier kinderen: dr. ir. Gerard, die aan de Hochschule Aachen gestudeerd had en daar ook met een Duitse vrouw: Maria Mertens huwde. Hun huwelijk bleef kinderloos. Verder Helena (roepnaam Leny), die onderwijzeres was geworden en in 1926 met de twaalf jaar oudere Ph.J. Sauren trouwde. Met hem kreeg ze vijf kinderen. Voorts Josephina (Fientje), die in 1932 trouwde met de Kerkraadse winkelier Römgens en samen met hem twee naast elkaar gelegen winkels runde in sigaren en porselein. Ook zij kregen vijf kinderen. Als laatste kind kwam in 1909 Theresia (roepnaam Treesje) ter wereld, die met de Duitser Heinz Boldt trouwde en in Duitsland ging wonen, zij kreeg eveneens vijf kinderen. Over de familie Schrijen-Eck heb ik gegevens gekregen van Thijs Römgens, de oudste zoon van het echtpaar Römgens en van Wim en Ans Heijltjes-Römgens.³⁵ Tot slot nam het echtpaar Schrijen-Eck de pleegzorg op zich over de halfwees Constance Dohmen na het overlijden van haar moeder. Haar vader was een halfbroer van N.J. Schrijen, maar Thijs kon niet vertellen wie van de halfbroers van zijn opa dit was. Afgaande op de voornaam van Constance vermoed ik dat het gaat om de mijnwerker N.J. Dohmen, die in 1918 trouwde met Mathilde Catharina Ansems (dochter van Constantius Adriana Ansems en Maria Johanna Catharina van Hoof). M.C. Dohmen-Ansems stierf reeds op 15-11-1926 te Heerlen. Vanaf dat moment was Constance dus halfwees. Constance is nooit getrouwd geweest en stierf in 1981 in Houston (USA). Nicolaas Joseph Schrijen stierf op 73-jarige leeftijd. Zijn weduwe Gertrud stierf tien jaar later op 76-jarige leeftijd.

4. Anna Maria Eck³⁶

Maria trouwde als twintigjarige op 9-5-1899 te Kerkrade met de vijf jaar oudere Andreas Joseph Hubert Kreijen.³⁷ Hij was smid op de St. Pieterstraat.³⁸ Het is niet bekend of dit de smidse van zijn schoonvader was. Verder was hij voorzitter van de Vincentiusvereniging van Chevremont. Ze kregen meerdere kinderen waarvan er drie volwassen geworden zijn. Maria stierf 51 jaar oud in Kerkrade. De twee oudste kinderen, Lenchen en Gerd, waren al het huis uit toen zij stierf maar de jongste zoon Jos was toen pas elf jaar oud. Weduwnaar Hubert hertrouwde twee jaar later met zijn schoonzus Ellen.³⁹ Hij ging vanwege zijn slechte gezondheid vroeg met pensioen en ging drie maal daags naar de kerk. Op zijn bidprentje stond: "Vroom geleefd, veel gebeden en geleden, heilig gestorven".⁴⁰ Hij stierf op 70-jarige leeftijd en werd bijgezet in het graf van zijn eerste vrouw, de moeder van zijn kinderen. Van de twee oudste kinderen is bekend, dat Lenchen na haar huwelijk met de achttien jaar oudere dipl.ing. Jacob Johann Weber uit Saarbrücken in Duitsland ging wonen.⁴¹ Zij kregen twee kinderen en mijn moeder heeft nog lang met Lenchen gecorrespondeerd. Gerd ging voor zijn studie geneeskunde naar Duitsland en trouwde in 1936 met Anneliese Lauenroth uit Leipzig. Hij nam haar vervolgens mee naar Kerkrade waar hij in 1937

in dienst trad als chirurg en vrouwenarts van het plaatselijk ziekenhuis. Hij was een geliefd persoon. Mijn moeder ging voor bijna al haar bevallingen naar het ziekenhuis van haar neef. Daarom staat er in ons paspoort Kerkrade als geboorteplaats ofschoon we daar nooit gewoond hebben. Nadat de Amerikanen Valkenburg en Heerlen eind september 1944 al bevrijd hadden, werd hun opmars gestuit bij Kerkrade. De Duitsers dwongen toen de hele bevolking van 30.000 zielen te vertrekken. Alleen de patiënten waren achtergebleven in de kelders van het ziekenhuis. Gerd heeft toen contact gezocht met mijn vader Pierre in Valkenburg en ze hebben samen onderhandeld met de bezetters om gedurende enkele uren een corridor open te stellen waarlangs patiënten afgevoerd konden worden met bestelwagens van Pierre en verder met alles wat maar rijden kon. De familie Kreijen kwam daarna gedurende een maand of twee bij ons in huis wonen. Gerd werkte zolang in het noodhospitaal in hotel Franssen in bevrijd Valkenburg totdat ze weer terug konden naar Kerkrade. Gerd stierf reeds op 64-jarige leeftijd. In 1973 werd er een straat naar hem genoemd. Zijn weduwe is tot haar dood blijven wonen in villa Kreijen. Het echtpaar kreeg negen kinderen.⁴²

5. Pieter Joseph Eck⁴³

Deze zoon van het echtpaar Eck-Chermin is slechts vier maanden oud geworden.

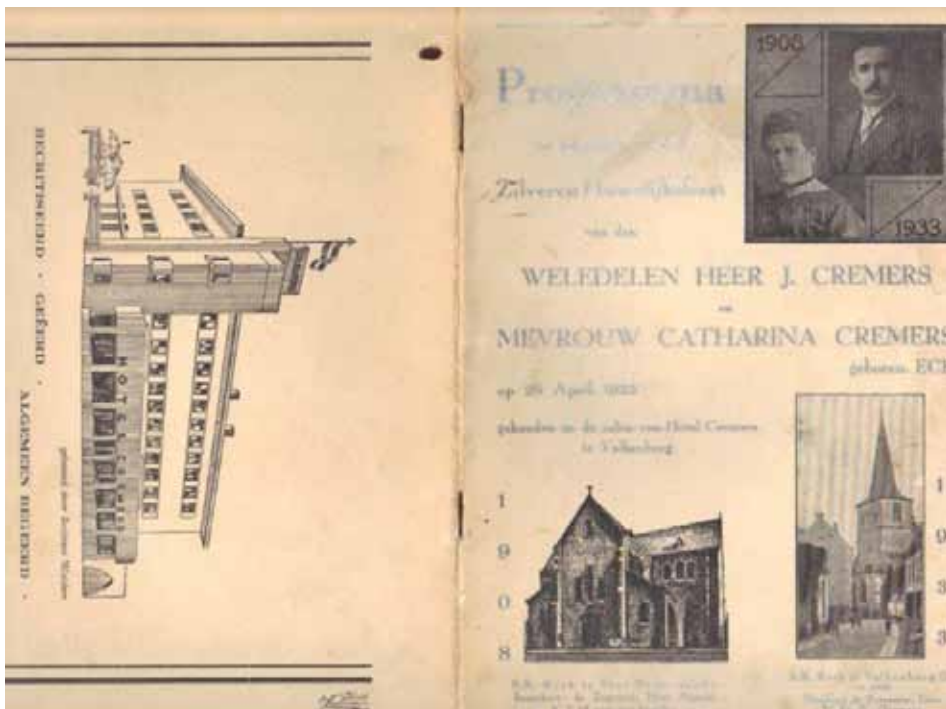
6. Anna Catharina Eck⁴⁴

Na de dood van haar moeder in 1903 moest Catharina voor haar vader en haar jongere broer en zussen gaan zorgen en de huishouding doen. Als 26-jarige trouwde ze op 28-4-1908 met Johannes Josephus Cremers, roepnaam Jean.⁴⁵ Het huwelijk werd ingezegend door heerbroer Eck in de nieuwe Petruskerk van Chevremont.⁴⁶ Jean en Catharina hadden elkaar leren kennen via Catharina's jongere zus Clara die net als Jean les gaf in het lager onderwijs. Jean was zeer intelligent en ijverig en haalde de L.O. aktes Frans, Duits en Engels en de hoofdaktes. Na zijn huwelijk gaf hij les op een lagere school te Heerlerheide en daarna als hoofdonderwijzer aan de RK Jongensschool voor Lager en Uitgebreid Lager Onderwijs van Valkenburg, waar heerbroer Eck reeds godsdienstles gaf. Het echtpaar kreeg vier kinderen: Wielke en Gerda werden geboren in Heerlerheide; Joop en Jetty in Valkenburg. Na zijn aankomst in Valkenburg heeft Jean zich ook ingezet om vanuit het neutrale Nederland de Belgen te helpen in hun strijd tegen Duitsland tijdens WO I. Hiervoor kreeg hij op 10-2-1923 de Belgische Koninklijke onderscheiding 'Medaille van Koning Albert met gestreept lintje vanwege toewijding aan werken van oorlog'.⁴⁷ Helaas was hij in 1918 ook besmet geraakt met de Spaanse griep en vanwege blijvende restverschijnselen hiervan werd hij voortijdig gepensioneerd. Hierdoor kreeg hij nu meer tijd om zich in te zetten voor het verenigingsleven van Valkenburg waarin hij actief was. Met name voor de N.V. 'Valkenburg Omhoog' waarvan hij vrijwel vanaf het begin aandeelhouder en bestuurslid was. Deze Stichting beheerde het Rotspark dat Armand Diepen in 1892 naast zijn villa Alpha gekocht had en waarvoor zijn zoons genoemde Stichting in het leven hadden geroepen.⁴⁸

Programmaboekje Openluchttheater uit 1933.

In 1916 gaven zij aan architect Pierre Cuypers de opdracht om in het Rots-park een openluchttheater te bouwen voor de vele toeristen uit Nederland, België en Duitsland die iedere zomer in Valkenburg logeerden.⁴⁹ Er kwam een tribune met 1200 zitplaatsen uitgehouwen als een schelpvormige rots-wand. Het toneel werd gevormd door de er tegenover gelegen natuurlijke rotsformatie 'De Heksenkeuken'. Volgens de legenden was dit vroeger een schuilplaats van Bokkenrijders vanwege de vele spelonken. De verlichting werd opgehangen in de hoge bomen. Vooral op zwoele zomeravonden met romantische toneel- of muziekvoorstellingen werd het theater druk bezocht. Zo was er op 11-6-1933, 'Zondigs nao Pinkstere', 'veur et Crisis-Comité' een 'Veldeke-veursjtelling'.⁵⁰ Voor de pauze ('de paus') speelde 'E drama in drie bedrieve van F. Schleiden, Kapelaon v. Gebrook. Geschied in Ville 1740'; na 'de paus' was er 'E sjpot-bliesjpeel van Pierre Visschers euver en in et Valleke-bergersj'. "Et sjtuk speelt in Vallekeberg, allewiel" met een keur aan acteurs.⁵¹ Catharina was inmiddels een goedlopend pension in hun woonhuis aan de Muntstraat 7 te Valkenburg begonnen. Het pension lag tegen de heuvel van het beroemde burchtkasteel dat in het rampjaar 1672 door stadhouder Willem III dermate grondig was verwoest dat er alleen nog maar een ruïne en wat onderaardse vluchtgangen van over waren. Een van die gangen kwam uit op het achterterras van het pension en de kinderen Gerda en Joop hadden daar een donkere kamer ingericht. Op 24-6-1924 schreef Gerda een briefje aan haar zus Wielke over de viering van het naamfeest van hun vader op het feest van de H. Johannes de Doper. Het zou gevierd worden met "bloemen, versjes en liedjes", maar "er zijn ook veertien logés".⁵²

Programmaboekje ter gelegenheid van het zilveren huwelijksfeest van het echtpaar Cremers-Eck.

Toen Catharina 48 jaar oud was, had ze genoeg geld verdiend om een nieuw hotel aan de Wilhelminalaan te laten bouwen door architect Wielders uit Sittard.⁵³ Het hotel droeg kenmerken van de Stijlgroep. Op eerste pinksterdag 1930 vond de opening van het hotel met 50 kamers met warm en koud stromend water, een mooie lounge en eetzaal en een groot terras plaats. De jongste dochter Jetty heeft een folder bewaard met foto's van het interieur en de kamerprijzen in 1930.⁵⁴ Ondanks de crisistijd floreerde Hotel Cremers. Ook diverse familiefeesten vonden er plaats: Allereerst het zilveren huwelijksfeest van het echtpaar Cremers-Eck op 28-4-1933 met een feestgids van de broer van de bruid "Ceremoniemeester leeraar P.J.A. Eck", die verordonneert, dat "alle aanwezigen, ook zij die den aanvalligen leeftijd van 30 jaar hebben overschreden, verplicht zijn, op straffe van 1 gulden boete in 't Missiebusje van student Jos Kreijen, mee te dansen". Voorts brengt student Joop Cremers, 'Filius unique' namens de kinderen Cremers een hulde aan het zilveren paar "dat het huidige zilver ook eens in 't heerlijk goud moog verkeerden". Dat heeft het echtpaar helaas niet gehaald, maar het was wel een vrolijk feest. Bij de Varia staat: "Jongste Spruit: Moeke, ik zeg 't niet, voor duizend duizend doodzonden"⁵⁵ Drie jaar later op 3-10-1936 was er weer een familiefeest: ditmaal de bruiloft van dochter Gerda met Pierre Schunck.⁵⁶ Weer drie jaar later was er in april 1939 het veertigjarig jubileumfeest van heeroom Eck.⁵⁷ Het hotel is helaas in de oorlog genaast door de Duitsers en na de oorlog verkocht omdat er geen opvolging was. Het echtpaar ging daarna wonen in de Grotestraat 30, waar Jean in mei 1947

stierf. Er was al een villa in aanbouw aan de Plenkertstraat 92 te Valkenburg, ontworpen door architect Frits Peutz.⁵⁸ Daar is de weduwe met haar beide ongehuwde dochters Wielke en Jetty gaan wonen. Na het huwelijk van Jetty zijn Catharina en Wielke in september 1949 verhuisd naar het adres Bogaardlaan 7 in het centrum van Valkenburg naast de meisjesschool. Mijn zus Marie-José en ik gingen iedere morgen na de mis bij oma ontbijten. Dit deden we tot haar dood acht maanden later. Ik herinner me dat oma altijd naar operettes luisterde op de radio. Op haar bidprentje staat dat zij een sterke vrouw was en ook dat ze van jongs af aan 'zeer ondernemend' was. Eerst heeft ze haar vader, broer en jongere zussen verzorgd; na haar huwelijk begon ze naast de verzorging van haar gezin en zieke man ook nog een goed lopend pension en later hotel. Haar gevleugelde gezegde was: 'Zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kastelen'. Als kleinkinderen kregen we dat met de regelmaat van de klok te horen. Ook onze tafelmanieren moesten onberispelijk zijn en luiheid op school was een doodzonde. Zij was een voorbeeld voor alle hardwerkende Eck-vrouwen, die wisten hoe ze zich moesten presenteren. Ze werd 68 jaar oud.

7. Maria Clara Eck⁵⁹

Clara is de enige zus die nooit getrouwd is geweest. Ze had wel een romantische aanbieder, een zekere 'Hendrik' die haar op 11-8-1908 zes 'Gretchen'-kaarten schreef met de poststempel 'Kerkraede'. Men ziet Gretchen in allerlei romantische poses uitroepen slaken zoals op kaart 1: 'Er liebt mich-er liebt mich nicht'; kaart 2: 'Mein Ruh' ist hin, mein Herz ist schwer'; kaart 6: 'Ach neige Du Schmerzensreiche Dein Antlitz gnädig meiner Not'. Jammer dat we niet weten wie die aanbieder was. Ze heeft de kaarten tot haar dood bewaard en de familie Heijltjes bewaart ze tot op heden!⁶⁰ Volgens het feestdicht ter gelegenheid van haar zestigste verjaardag was 'dat kwieke Klärsche Eck' verzot op schaatsen en fietsen: "schlietschongloofe en fietse wie jee tswaide kuert dat kink"⁶¹ Ze haalde haar onderwijsakte aan de Normaalschool in Heerlen, gaf eerst les in Eygelshoven en daarna in Chevremont, waar ze tot haar pensioen bleef: "Va Eejelse trok öt dan noa dat leef Scheveemet, woa öt in de Lückerhei vong ing tswaide heemet". Ruim dertig jaar lang was ze zeer actief als onderwijzeres om de jeugd op te leiden voor kerk en staat: "Opjeleit vüer Kirrisch en Schtaat -wat isch saan is woar- hat öt de jujend van öt dörrep mi-e als drissisch joar". Hij roemde haar jarenlange inzet voor de RK Meisjesbescherming: "Songer öt Klara de Meisjesbescherming nit mi-e jeet". De RK Meisjesbescherming was een landelijke vereniging met internationale contacten die zwangere ongehuwde meisjes moest ondersteunen tijdens de zwangerschap en bij een vaderschapsactie. Dat laatste gebeurde vaak door middel van overredende gesprekken die de pastoor voerde met de 'vader in spe, die niet altijd wilde meewerken'. Mijn moeder was er na het Vaticaans Concilie niet meer van overtuigd dat het kind met een onwillige vader geholpen was en dit lijkt me ook voor Clara een voor de hand liggende gedachtegang. Volgens de jaargids uit 1941 was ze penningmeesteres van de afdeling Kerkraede.⁶² Daarnaast was ze prefecte van de Maria-Congregatie, lid van het Marialegioen en actief voor de reclassering.⁶³ Na haar pensione-

Lagere school in Chevremon aan de Kloosterbosstraat

ring woonde ze bij haar zus Johanna en zwager Wiel Heijltjes: “en is bei der Willy en öt Johan van zie pensioen joa leave”.⁶⁴ Het Kerkraadse feestdicht van haar broer eindigt in het Duits: “Ist die Ecke manchmal spitzig, der Eck bleibt immer witzig”. Ze had ook contact met diverse franciscanen, die in het onderwijs zaten, zoals Frans Joseph Pöttgens o.f.m.⁶⁵ Hij was van 1921 tot 1925 haar schoolcollega, trad daarna in bij de franciscanen en na zijn priesterwijding vertrok hij als missionaris naar Karachi. Ze bleef met hem corresponderen tot aan haar dood en mijn moeder heeft deze correspondentie nog enige tijd voortgezet.⁶⁶

8. Paul Joseph Ambrosius Eck⁶⁷

Jozef trouwde als 36-jarige op 25-1-1922 met de dertien jaar jongere Cordula Grüterich.⁶⁸ Ze hebben elkaar ontmoet bij een toneelwedstrijd waar Jozef in de jury zat en Cordy als winnares uit de bus kwam! Jozef werd in zijn jeugd liefkozend door zijn moeder ‘ozze jong’ genoemd en zijn zussen noemden hem ‘dea jong’ volgens een feestdicht voor zijn zestigste verjaardag in december 1945.⁶⁹ Hij was dol op vogels, speciaal op één merel, die volgens hem in het Kerkraads zong. Volgens datzelfde gedicht wilde ‘ozze jong’ bakker worden, maar heerom zei: “Jij wordt geen bakker, jij wordt onderwijzer. Dat speel jij makkelijk klaar”. Jozef ging dus naar de Normalschool (kweekschool) en kreeg meteen na zijn afstuderen een baan als onderwijzer in Chevremon. Voor de dienstplicht werd hij door tussenkomst van zijn zus Catharina uitgeloot en zo kon Jozef verder gaan met het behalen van zijn hoofdakte en daarna de akte MO-A Duits. Aan de universiteit van Groningen haalde hij zijn eerstegraadsakte MO-B Duits. In 1910 werd hij leraar Duits aan het gymnasium van Rolduc en dat bleef hij tot aan zijn pensioen in 1953. Hij was ook leraar aan de Kweekschool voor onderwijzers in Heerlen en aan de Hotelvakschool in Maastricht. Ook was hij leraar Duits aan de meisjes-HBS en de eerste directeur van de nieuwe Middelbare Meisjesschool (MMS) van de Ursulinen te Kerkrade. In 1928 werd hij lid van de examencommissie akte L.O. Duits. Hij was een bekwaam leraar door zijn grondige kennis en grote pedagogische gaven.⁷⁰ Verder was hij lid van het

Armbestuur en bestuurslid van Sport Vereniging Bleijerheide die op 27-7-1914 opgericht werd als voetbalclub voor de groeiende bevolking. Twee jaar voor Jozefs dood fuseerde SV Bleijerheide met Voetbalvereniging Kerkrade tot de nieuwe club Roda Sport.⁷¹ Tot slot was Jozef van 1953 tot zijn dood lid van de KVP-fractie van de Gemeenteraad. Na zijn overlijden werd hij op 3-1-1957 begraven op het kerkhof van Bleijerheide waar in augustus 1999 ook Cordy werd bijgezet. Op 25-03-1964 werd de Jozef Eckstraat naar hem genoemd.⁷² Cordy was na zijn dood nog jarenlang actief voor de Raad voor de Kinderbescherming, de Vincentiusvereniging, de Vastenactie en het mis-siecomité Bleijerheide. Voor dat werk kreeg ze op 99-jarige leeftijd in maart 1997 de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice. Tot dat jaar was ze ook nog bestuurslid van de Stichting Kiosk (ouderenwerk, werklozenwerk en sportstimulering). Tot op hoge leeftijd bleef ze ‘ouderen’ bezoeken die hulp nodig hadden.⁷³ Ze werd 101 jaar oud. Cordy woonde van 1922 tot 1999 in de echtelijke woning aan de Nederlandse kant van de Nieuwstraat. Tijdens de bevrijding van Kerkrade door de Amerikanen raakte de woning zwaar beschadigd, maar de schade moest snel hersteld worden omdat daar op 24-4-1946 de bruiloft moest plaatsvinden van de oudste dochter Marianne met Robert D. Beacham, een Amerikaanse militair, die Marianne wilde meenemen naar Californië. Hier ging Bob na zijn terugkeer als salesman werken.⁷⁴ Van de overige kinderen van het echtpaar Eck-Grüterich (in totaal zes⁷⁵), is nog vermeldenswaard dat dochter Annemarie wilde trouwen met Klaas de Wit, afkomstig uit een SDAP-gezin. De vader van Klaas, Hendrik, was burgemeester van het Groningse Wildervank en daarna van Hoogezand-Sappemeer. In de oorlog zat Hendrik ondergedoken en was actief in het verzet als Hendrik de Zwart. Klaas moest echter eerst katholiek worden voordat hij met Annemarie mocht trouwen. Hij overwon alles, zelfs zijn polio, en werd uiteindelijk leraar Engels en daarna docent taalgedrag aan de lerarenopleiding Ubo Emmius in Groningen.⁷⁶ Annemarie is de enige van de tweede generatie die nog leeft. Zij staat nog regelmatig achter de tapkast van de manege in haar dorp in Drenthe en voelt zich gezond zo laat ze me via e-mail weten. Van de andere kinderen is minder bekend. Alleen Christien Eck, de dochter van Helm Eck, heeft over haar ouders en over Paul Eck informatie verschaft. Paul werkte als HTS-er elektrotechniek bij een elektriciteitsbedrijf in Den Bosch. Helm was journalist bij de Zuid-Limburger en pr-medewerker bij de Staatsmijnen. Ook schreef hij een jongensboek *Mysterie in Limburg*.⁷⁷

9. Maria Elisabeth Eck⁷⁸

Ellen was volgens mijn moeder onderwijzeres, maar in die tijd werden vrouwen in overheidsdienst automatisch ontslagen zodra ze trouwden. Op 4-3-1932 trouwde Ellen, toen 44 jaar oud met Hubert Kreijen. Hij was de inmiddels 57-jarige weduwnaar van haar overleden zus Maria. Het echtpaar Kreijen-Eck woonde eerst op het Stationsplein 24 in Valkenburg en later naast de kerk, zodat ze drie maal daags de diensten konden bijwonen. Ellen heeft haar stiefzoon Jos mee helpen opvoeden. Deze maakte al jong kenbaar dat hij later als missionaris van Scheut naar China wilde. Daarom ging hij naar het internaat Sparrendaal bij Vught en vervolgens naar het noviciaat van de Scheutis-

ten in Nijmegen. Op 4-8-1943 werd hij in Helmond tot priester gewijd en op 15-8-1943 droeg hij zijn plechtige Eerste H. Mis op in de St. Nicolaaskerk in Valkenburg waar zijn vader en stiefmoeder woonden. Helaas is hij een half jaar later plotseling overleden zonder ooit China bezocht te hebben.⁷⁹ Drie jaar later stierf ook zijn vader. Ellen verhuisde daarna naar de Parallelweg 12 in Meerssen. Op het einde van haar leven woonde ze in het bejaardenhuis van het klooster Maria-oord te Kerkrade waar ze op 82-jarige leeftijd stierf.

10. Johanna Maria Eck⁸⁰

Johanna trouwde als 29-jarige op 6-5-1921 te Kerkrade met Arnold Willem Heijltjes.⁸¹ Wiel was de oudste van een groot gezin dat vanuit Duitsland naar Kerkrade was gekomen om in de mijnen te werken. Hij werkte jarenlang als verbandmeester op de Domaniale Mijn en moest eerste hulp verlenen bij ongelukken op de mijn. Ook voor zijn buurtgenoten was hij hun steunen toeverlaat bij verwondingen. Hij was jarenlang lid van de Vincentiusvereniging en actief in de parochie. Johanna was auxiliair lid van het Maria-legioen. Het echtpaar Heijltjes-Eck was bijzonder gastvrij. In 1929 mocht de vierjarige Jetty, de jongste dochter van echtpaar Cremers-Eck de winter bij hen doorbrengen en nog later namen ze de al eerder genoemde Clara Eck in hun gezin op tot aan haar dood in 1952. Johanna stierf in 1962 op 71-jarige leeftijd en Wiel stierf veertien jaar later op 80-jarige leeftijd. Ze werden begraven te Kerkrade-Holz. Het echtpaar Heijltjes-Eck had drie kinderen: Wim, No en José.⁸² Mr. W.J.G. Heyltjes (met i-grec volgens zijn dochters) werd in juni 1951 meester in de rechten aan de Katholieke Universiteit Nijmegen; nu de Radboud Universiteit geheten na de deconfessionalisering. Hij werd beëdigd als advocaat en procureur bij de rechtbank van Maastricht. Hij was van 1958 tot 1966 wethouder in Kerkrade. In 1969 volgde zijn benoeming tot rechter aan de arrondissementsrechtbank te Roermond en op 2-5-1980 werd hij kantonrechter te Venlo. Anderhalf jaar later verongelukte hij tijdens een vakantie in Zwitserland. Hij was getrouwd en had vier dochters.⁸³ No bleef zijn hele leven in Kerkrade wonen: hij was daar gemeenteambtenaar en actief voor de Oranjevereniging en kerkbestuur. Hij was getrouwd en had twee kinderen.⁸⁴ José werkte als administratief medewerkster bij uitgeverij Het Spectrum in Utrecht waar haar man Hein l'Ortye ook werkte als reclameman voor de Jaarbeurs en als fotograaf. Het echtpaar l'Ortye-Heijltjes kreeg vier kinderen.⁸⁵

DE KINDEREN VAN HET ECHTPAAR CREMERS-ECK

Het echtpaar vestigde zich rond 1914 in Valkenburg waar heerbroer Willem Eck de scepter zwaaide als rector van het Jozefinstituut. De twee oudste kinderen Wielke en Gerda verhuisden mee naar de toeristenplaats. De twee jongste kinderen Joop en Jetty werden in Valkenburg geboren. Alle vier waren ze begaafde leerlingen en ze werden zowel door hun beide ouders als door hun heeroom streng onderwezen over de plicht om altijd hun huiswerk te maken. Deze plichtsbetrachting was waarschijnlijk het geheime recept voor de succesvolle carrières van veel van de leden van de tweede en derde generatie van deze tak. Jean Cremers bracht daarnaast ook de liefde voor de cultuur en

de natuur in het gezin. In volgorde van leeftijd behandel ik de vier kinderen en hun eventuele partners waarbij ik een afzonderlijke paragraaf wijdt aan Pierre Schunk, de echtgenoot van Gerda Cremers, mijn vader.

1. Wielke Cremers⁸⁶

Wielke ging naar kostschool bij de Ursulinen van de Grote Gracht te Maastricht, deed HBS-A en daarna volgde zij een opleiding tot apothekersassistente. Hiervoor was ze intern bij een apotheek in Hoensbroek. Uiteindelijk werd ze vanwege haar rekenkundige talenten boekhoudster in het hotel van haar moeder. Tijdens WO II was zij fietskoerierster voor het verzet.⁸⁷ Ze was actief katholiek en meer dan 25 jaar lid van de Maria-congregatie. Ze was zeer belezen. Ze bleef ongehuwd en stierf op 40-jarige leeftijd door nierfalen. Ze werd bijgezet in het graf van haar ouders in Valkenburg.

2. Gerda Schunck-Cremers⁸⁸

Gerda was zeer muzikaal en ging al jong op viool- en pianoles in Maastricht maar ze mocht niet naar het conservatorium van Luik. Haar ouders en heeroom vonden dat te gevaarlijk. Volgens haar Poesiealbum zat ze in 1926 nog op kostschool bij de Ursulinen in Maastricht. Ze moest op zestienjarige leeftijd van school omdat haar hulp nodig was in het pension van haar moeder. In de winter mocht ze naar het buitenland om talenkennis op te doen. Op 29-10-1928 schreef ze een kaart naar huis vanuit Pensionnat Notre Dame Liège. In de winter van 1929 mocht ze met haar ouders naar de Rivière terwijl Wielke in Hoensbroek intern een apothekersassistentenopleiding volgde, Joop op Rolduc woonde en Jetty bij tante Johanna Heijltjes-Eck logeerde. In het voorjaar van 1930 kreeg Gerda als 17-jarige de leiding over het nieuwe 50 kamers tellende hotel van haar moeder. Ze beschikte over een ongebreidelde energie en vond het leven een groot feest ondanks de beperkingen van haar opleiding. Ze maakte vaak muziek met de jonge gasten en was ook veel in het nieuwe zwembad van Valkenburg te vinden. In de winter van 1932/33 was ze in Londen volgens het 'Programme of Children's Concert to be given at Our Lady of Lourdes School; December 14th & 16th 1932'. In het daaropvolgende winterseizoen haalde ze in februari en maart 1934 haar diploma eerste en tweede graad handelscorrespondentie Engels aan het Pitman's College te Londen.⁸⁹ In maart 1935 leerde ze Pierre Schunck kennen die op verzoek van de franciscanen haar broer Joop thuis kwam opzoeken. De vonk tussen Pierre en Gerda sloeg over en Joop moest daarna regelmatig in de achterbak van de sportauto van Pierre mee als chaperon, althans volgens de feestgids. Op 3-10-1936 trouwden Pierre en Gerda en ze kregen 10 kinderen. Na haar huwelijk ging Gerda onbezoldigd bij haar man in het bedrijf werken. Dit deed ze jarenlang! Ook hielp ze hem bij zijn verzetswerk. Daarvoor werd ze na de oorlog benoemd tot Lid van Verdienste van het Voormalig Verzet Limburg. Ze was zeer communicatief ingesteld en had een groot sociaal netwerk. Zo was ze jarenlang presidente van de RK Meisjesbescherming. Waarschijnlijk was ze door toedoen van haar tante Clara actief geworden voor die vereniging. Er was het nodige voor de Meisjesbescherming te doen in een vakantieplaats als Valkenburg, met name in

het najaar als er weer een huwelijk geregeld moest worden voor een zwanger meisje. Er was in die tijd nog geen anticonceptiepill! Later betreurde ze haar medewerking aan deze 'gedwongen huwelijken'. Daar kwamen alleen maar scheidingen van volgens haar modernere opvattingen. Ook was ze lid van de Elisabethvereniging voor hulp aan de armen. Haar hart lag echter bij de Muziekschool die ze in 1947 opgericht had omdat ze vond dat alle kinderen in Valkenburg muzikles moesten kunnen krijgen. Ze regelde sponsoring door de Leeuw Bierbrouwerij voor de huur van een lokaal en een piano; ze vroeg een leraar piano en viool uit Maastricht om in Valkenburg te komen lesgeven; ze vroeg aan Valkenburgse notabelen om zitting in het bestuur te nemen en aan kennissen met veel kinderen om deze op muzikles te doen zodat er gestart kon worden.⁹⁰ De muziekschool werd een groot succes en moest regelmatig verhuizen naar een groter pand. Ze heeft bijna veertig jaar lang als bestuurslid alle muziekuitvoeringen van de leerlingen bezocht. Haar motto was: 'Oefening baart kunst'. Vanwege deze bijna veertigjarige onbaatzuchtige inzet voor een goede muzikale opleiding voor de jeugd heeft het Koninklijk Concertgebouworkest een Gerda Schunck-Cremersbeurs ingesteld. Deze zal van 2015 tot 2040 jaarlijks zal worden uitgereikt aan de beste Nederlandse student tot 18 jaar van het Amsterdams Conservatorium.⁹¹ Van de Nederlandse St. Gregoriusvereniging kreeg ze een ere-medaille nadat ze zich 25 jaar lang had ingezet voor de kerkmuziek. Ook zat ze in het Klokkenkoor van Valkenburg. Toen ze eenmaal haar rijbewijs had gehaald, heeft ze samen met mevrouw Hens-Jahn (de echtgenote van de toenmalige burgemeester van Valkenburg) jarenlang een abonnement op de concerten van het Limburgs Symfonie Orkest gehad. Wij mochten om beurten mee naar Maastricht om een voorstelling bij te wonen. De concerten staan nog ingekleurd in mijn oude schoolagenda's. Op haar zestigste heeft zij het diploma natuurgids gehaald: in het Heempark van Valkenburg kon ze als gids over ieder plantje enthousiast vertellen. Over 'De kruidentuin van de Maaseiker apotheek' schreef ze een artikel in *Maaslandse Sprokkelingen*.⁹² Ze was in vele opzichten een natuurtalent en een bron van inspiratie tot op hoge leeftijd. Ze stierf in Valkenburg, 92 jaar oud.

Pierre Schunck⁹³

Pierre werd geboren als oudste zoon van Peter Schunck⁹⁴ en Christine Schunck-Cloot.⁹⁵ Hij werd opgeleid om uiteindelijk het textiel- en modewarenhuis A. Schunck te Heerlen over te nemen. Hij ging daarom eerst naar de Middelbare Handelsschool van het Bernardinuscollege in Heerlen en vervolgens behaalde hij het diploma van de Hogere Textielschool te Enschede.⁹⁶ Zijn eindexamenstuk bij professor Maassen was een prachtig weefstuk: een spreid in een bewerkelijk patroon. Omdat de creatieve en intellectuele aspecten van zijn opleiding hem meer genoeg verschaft hadden dan de verkoop, wilde hij na afsluiting van zijn opleiding aan de Hogere Textielschool niet het bedrijf van zijn vader in. Hij kondigde aan priester te willen worden. De keuze voor een priesteropleiding was de enige mogelijkheid om te ontsnappen aan de door zijn vader opgelegde beroepskeuze.⁹⁷ Dit heeft hem voor zijn leven getekend. Zijn zus Chris⁹⁸ en broer Leo⁹⁹ namen

*Opening van het glaspaleis.
Van links naar rechts:
Leo Schunck, Peter Schunck,
architect Frits Peutz,
Deken Nicolaye en
Pierre Schunck.*

toen zijn plaats als opvolger in het bedrijf over. In januari 1931 begon hij aan het intern gymnasium van de franciscanen in Megen aan een snelcursus Latijn en Grieks. Op 7-9-1931 werd hij in Hoogcruts frater Nazarenus o.f.m. De tijdelijke geloften legde hij af op 8-9-1932 in Venray, waar hij filosofie en theologie ging studeren. Uiteindelijk, na lange gesprekken met de gardiaan, besloot hij op 7-2-1935 uit te treden.¹⁰⁰ Pierre mocht daarna van zijn moeder niet meer thuis wonen en werken en werd ondergebracht bij zijn oudere zus Jos die met haar man Heinrich Stahl in Meerssen woonde.¹⁰¹ Toen zijn franciscaanse kruinschering weer was bijgegroeid mocht Pierre wel aanwezig zijn bij de opening van het Glaspaleis op 30-5-1935.¹⁰² In februari 1935 had Pierre van zijn oud-gardiaan de opdracht meegekregen om andere novicen, die soms na korte tijd weer uitgetreden waren, op te zoeken. Zo bezocht hij Gied Galama die op 6-7-1933 was uitgetreden en later hoogleraar Friese taal- en letterkunde werd in Utrecht.¹⁰³ Ook Joop Cremers moest in maart 1935 met een bezoek vereerd worden. Tussen deze drie heren ontstond een levenslange vriendschap. Ze schreven in 1935 samen een zeer modern aandoende brief naar de franciscanen met aanbevelingen hoe de novicen na hun uittreding begeleid konden worden. Petje af voor zoveel moed in 1935!¹⁰⁴ De carrière van Pierre verliep dus anders dan gepland. Een samenvatting van zijn carrière is als volgt: eerst directeur van de wasserij in Valkenburg van 1935 tot 1948; daarnaast directeur en eigenaar van de wasserij in Pepinster bij Verviers (B) van 1940 tot 1955; toen directeur van Schunck Kleding Industrie Limburg te Heerlen van 1942 tot 1960; later nog directeur Schunck Kleding Industrie Bonaire van 1948 tot 1955; en tenslotte directeur Schunck Jr. aan de Muntstraat 41 in Maastricht vanaf 1955 tot aan zijn pensioen. Deze Commanditaire Vennootschap was eigendom van Gerda Schunck-Cremers met haar kinderen als stille vennoten. Het was nadrukkelijk *geen* dependance van NV A. Schunck Heerlen. Pierre was wel aandeelhouder en commissaris van de NV A. Schunck Heerlen vanaf de oprichting van de NV totdat zijn zus Chris alle aandeelhouders uitkocht in 1972.

Na zijn pensioen wijdde hij zich aan zijn oude hobby's: weven en geschiedenis. In het apothekersmuseum van Maaseik (België) ontdekte hij een drie eeuwen oud bovenslagweefgetouw. Dit mocht hij restaureren en in 1974 werd hieraan in Maaseik een tentoonstelling gewijd. Op die tentoonstelling was ook de Maaseikse stola van Sint Harlindus te bewonderen die Pierre onderzocht heeft.¹⁰⁵ Deze tentoonstelling was enige maanden later ook in Valkenburg te bewonderen.¹⁰⁶ Naast dit werk begon hij zijn archief te ordenen en zijn herinneringen aan zijn verzetswerk tijdens WO II op schrift te stellen. Hij was in de oorlog rayonleider van de Valkenburgse verzetsgroep LO (R8 Z18). In mei 1976 heeft hij aan docenten en studenten van de Pedagogische Academie Heerlen een lezing gegeven over Joden en onderduikers tijdens WO II. Dit was een indrukwekkende lezing, vooral zijn verslag over de omgekomen Joden van Valkenburg maakte diepe indruk. Dit waren herinneringen die door hem niet met droge ogen verteld konden worden en juist daarom een onuitwisbare indruk maakten op mijn studenten. Nadat hij zijn herinneringen op papier had gezet, verscheen in 1980 een samenvatting hiervan in het *Herdenkingsnummer van het Nederlands Auschwitz Comité*.¹⁰⁷ Vanwege hun ervaringen met het altijd aanwezige antisemitisme heeft de redactie van het Comité niet de echte naam van Pierre gebruikt maar zijn verzetsnaam Paul Simons vermeld. In het proefschrift van A.P.M. Cammaert, *Het verborgen Front*, staan nog enkele feiten vermeld over Pierre en het Valkenburgs verzet in een breder verband.¹⁰⁸ Pierre kreeg vanwege zijn verzetswerk het Verzetshedenkingskruis. Bovendien heeft hij na jaren allerlei informatie bij elkaar gesprokkeld te hebben, een familiestamboom gemaakt.¹⁰⁹ Bovendien publiceerde hij de geschiedenis van zijn grootvader Arnold.¹¹⁰ In Valkenburg was Pierre naast zijn verzetswerk ook actief op cultureel en sociaal gebied: hij nam van zijn schoonvader het bestuurswerk over als secretaris bij NV 'Valkenburg Omhoog' en zorgde ervoor dat er op grond van 'Valkenburg Omhoog' aan de Cauberg een herdenkingskapel gebouwd werd met alle namen van de Limburgse slachtoffers van WO II. Ook was hij medeoprichter van de bibliotheek van Valkenburg en bestuurslid van de Kasteelstichting van Valkenburg. Gedurende 25 jaar was hij (ere) voorzitter van de Harmonie Kurkapel Falcobergia. Hiervoor kreeg hij in 1991 een zilveren insigne van verdienste van de federatie van Katholieke Muziekbonden. In 1965 is hij korte tijd kandidaat geweest voor de Valkenburgse Gemeenteraad voor 'Lijst 9, de lijst van het principiële beleid'. De negen heren hadden onder het genot van spiritualiën vastgesteld, dat er meer 'vernieuwing, sanering en verjonging' moest komen maar de Valkenburgse kiezers zagen dat anders.¹¹¹ Verder zat hij in het bestuur van de Katholieke Actie en van de Derde Orde. Vragen om steun van die kant ging hij niet uit de weg, ook niet midden in de oorlog, toen zijn vriend Herman Veldman o.f.m. op 21-09-1942 in Brummen praeses werd van 'De Rees', het nieuwe onderkomen voor het Centraal Bureau Derde Orde.¹¹² Missionarissen uit Valkenburg, Heerlen en Kerkrade klopten nooit tevergeefs bij hem aan. Waarschijnlijk kwam dit uit een diep geworteld gevoel van mededogen met die jongens, die wel priester geworden waren.¹¹³ Pierre was volgens zijn confraters een rustige heer van stand, zeer belezen en met een geweldig gevoel

voor humor.¹¹⁴ Hij was een creatieve geest en een geweldig verhalenverteller waardoor vriend en vijand geboeid naar hem bleven luisteren. Zijn moppen waren legendarisch. Pierre stierf op 86-jarige leeftijd en hij ligt samen met Gerda en hun twee jongste kinderen (een tweeling die slechts een dag geleefd heeft) begraven op de Cauberg vlak naast het wielercircuit: hij wilde met een periscoop alles kunnen zien

3. Joop Cremers¹¹⁵

Joop volgde eerst het Gymnasium te Rolduc en ging daarna op aandringen van heerroom Eck naar het Kleinseminarie van de franciscanen in Bleijerheide om filosofie te studeren. Op 7-9-1933 koos hij zijn nieuwe naam: frater Godschalk o.f.m. De tijdelijke geloften legde hij op 8-9-1934 af in Venray. Op 5-3-1935 is hij uitgetreden.¹¹⁶ Al een maand later was hij student rechten aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Hij was actief in het studentenleven en lid van het dispuut AVIS. Met veel van zijn studiegenoten bleef hij ook na zijn afstuderen bevriend. Hij studeerde af in 1940 en trouwde op 20-6-1940 te Nijmegen met Clasina Adelgunda Johanna Verschuur.¹¹⁷ Het echtpaar Cremers-Verschuur kreeg zeven kinderen.¹¹⁸ Tijdens de oorlog woonden ze in Heerlen, waar hij een advocatenpraktijk was gestart. Hij sloot zijn studie af met een promotie op 15-5-1946 aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.¹¹⁹ Loopbaan: advocaat en plaatsvervangend kantonrechter te Heerlen, rechter te Arnhem, raadsheer van het Gerechtshof te Den Bosch, president van de Rechtbank te Den Bosch. In 1970 werd hij Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Ook was hij commissaris bij de NV Robinson schoenfabrieken, waarvan zijn vrouw Siny aandeelhouder was.¹²⁰ Tevens was hij aandeelhouder bij de NV 'Valkenburg Omhoog'. Mr. dr. M.P.J.A. Cremers publiceerde samen met zijn zoons mr. J.H.F.J. Cremers en mr. P.H.A.J. Cremers een bewerking van prof. J.A. Fruins, *De Nederlandsche Wetboeken* [1876]. In 1976 verscheen de eerste druk van de bewerking van genoemde 'Fruin'. Daarna verschenen er nog zes edities tot het overlijden van Joop in 1992. Hij was toen 77 jaar. Siny stierf op 90-jarige leeftijd.

4. Jetty van Zutphen-Cremers¹²¹

Jetty zat al jong op kostschool op het Jozef-Instituut van haar heerroom. Ze werd daar ook bemoederd door Andrée Perquin, een Franssprekende Waalse, die na W.O. I in Valkenburg was blijven hangen en in het Instituut woonde.¹²² Jetty behaalde eerst het Mulo-diploma in Valkenburg, vervolgens het MMS-diploma te Mariënbosch Nijmegen en bezocht daarna een Franstalige kostschool in Luik. Nadat ze begonnen was aan een kookopleiding in Roermond moest ze vanwege de oorlog stoppen. Tijdens het bombardement van Nijmegen in februari 1944 woonde Jetty daar samen met Carla Schunck.¹²³ Zij schreef over het bombardement een ooggetuigenverslag aan haar ouders.¹²⁴ Na de oorlog ging ze als toehoorder naar de Katholieke Universiteit Nijmegen en leerde daar haar latere man kennen. Als 25-jarige trouwde Jetty op 28-8-1948 met de 30-jarige Johannes Petrus Wilhelmus Maria van Zutphen.¹²⁵ Jan promoveerde op 18-5-1956 aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.¹²⁶ In november 1959 verscheen zijn *Engelse Spraak-*

kunst voor iedereen.¹²⁷ Jan gaf jaren Engelse les in Geleen, in 1959 onderbroken door een uitwisselingsjaar met een Amerikaanse collega uit Kansas. Jetty en Jan kregen vijf kinderen. Toen de kinderen het huis uit waren, heeft Jetty op haar negenenvijftigste het HBO-diploma van de Sociale Academie behaald aan de Horst in Driebergen. Daarna ging ze als strijdvaardig feministe cursussen geven aan vrouwen: de VOS-cursus (vrouwen oriënteren zich op de samenleving) en de VIDO-cursus (vrouwen in de overgang).¹²⁸ Ze was zeer belezen en daagde mensen graag uit tot een discussie over vele uiteenlopende onderwerpen.

Conclusies

De familie Eck woonde vanaf 1873 onder de rook van de Domaniale Mijn en de mijn Laura, maar alleen grootvader Chermin heeft ondergronds gewerkt. De kinderen van het echtpaar Gerard Eck-Chermin en hun partners waren werkzaam als priester, leerkracht in het onderwijs, middenstander, hotelier of verbandmeester bij de mijn. Het was uitzonderlijk voor die tijd dat een getrouwde vrouw een succesvolle beroeps carrière kon opbouwen. Zelfs na de gewonnen strijd voor vrouwenkiesrecht in 1919 werden vrouwen nog tot 1957 ontslagen uit overheidsdienst en wilsonbekwaam, als ze trouwden. Catharina moest Jean, terwijl hij al ziek was, alles met betrekking tot haar hotel laten ondertekenen. De Eck-vrouwen van die generatie gingen daarover niet in debat want zij waren praktisch ingesteld: 'Niet zeuren, maar werken' was het devies. De partners waren afkomstig uit Zuid-Limburg of Duitsland. Van de eerste generatie zijn slechts Willem en Catharina buiten Kerkrade gaan wonen, maar wel nog in Zuid-Limburg. De RK kerk domineerde het hele leven van de parochianen van de wieg tot het graf. Een priester in de familie liet zijn gezag als heerbroer of heeroom dwingend gelden. Deze invloed gold bij de familie Eck tot de beroepskeuze aan toe. De voertaal tussen de broers en zussen van de eerste generatie bleef het Kerkraads (Kirchröatsch) zoals blijkt uit de gevonden gedichten ter gelegenheid van verjaardagen en dergelijke. De volgende generatie Eck werd in Kerkrade of Valkenburg geboren. Sommigen volgden hun opleiding al niet meer in Limburg waardoor er ook partners buiten Limburg gekozen werden. Er kwam zelfs een Amerikaanse militair om de hand van een Eck meisje vragen die vervolgens met zijn bruid spoorlags vertrok naar de Nieuwe Wereld. Ook trouwden er enkele meisjes met een Duitser en vestigden zich reeds voor WO II in Duitsland. Ook de beroepen van deze generatie Eck en hun partners werden diverser. Naast de genoemde beroepen kwamen er onder meer een medicus, twee advocaten en rechters, drie ingenieurs, een fabrieksdirecteur, een ambtenaar, een journalist, een fotograaf, een salesmanager, een kleermaker en een monteur bij en zowaar twee vrouwelijke beroepen buiten het onderwijs: een apothekersassistente en een secretaresse. De vrouwen waren nog steeds vooral huisvrouw vanwege de discriminerende maatregelen over de zelfstandigheid van een gehuwde vrouw. Toch pakten enkele vrouwen van deze generatie hun kans toen deze maatregelen eindelijk werden afgeschaft. Zij behaalden op 60-jarige leeftijd alsnog een diploma en maakten carrière: als natuurgids en als 'vrouwenemancipatrice'. Uiteraard waren zij de dochters

van de meest geëmancipeerde vrouw van de eerste generatie Catharina Eck, die het ook aangedurfd had om op latere leeftijd een hotel te beginnen. Nog een andere kentering werd zichtbaar. In 1924 was de viering van het naamfeest van je naamheilige belangrijker dan je verjaardag, maar in 1944 was de verjaardag van Clara een belangrijk evenement om te vieren met de hele familie. Desondanks vond ook de tweede generatie het vanzelfsprekend dat zij trouwden met een RK partner: als hij niet katholiek wilde worden, dan werd er niet getrouwd! Bovendien werden hun kinderen (de derde generatie dus) vanzelfsprekend katholiek opgevoed en bezochten indien mogelijk RK scholen en RK sportclubs.

Echter: de kerken werden midden vorige eeuw op zondag minder frequent bezocht. Dit was een gevolg van de uitgebreidere mogelijkheden aan ontspanning en de toegenomen welvaart en opleiding waardoor ook het individualisme groeide. De bisschoppen hadden weliswaar met het Bisschoppelijk Mandement van 1954 nog geprobeerd de politieke keuzes van hun gelovigen de 'goede kant' op te sturen maar dat 'advies' had een averechtse uitwerking. In 1962 kwam eindelijk het 2^e Vaticaans Concilie bijeen om de Rooms Katholieke Kerk te moderniseren, maar het was al te laat. Ook economisch pakten zich donkere wolken samen boven Zuid-Limburg. In december 1965 werden de mijnsluitingen aangekondigd door de toenmalige minister van Economische Zaken, Joop den Uyl. De mijnen sloten zo snel, dat er geen vervangende arbeid geregeld kon worden. Kerkrade werd een krimpgemeente: er ontstond een sterfteoverschot en een negatief migratiesaldo. Kerken, scholen en sportcomplexen moesten gesloten worden. Dit lot trof ook de Petruskerk van Chevremont die in 1972 gesloten en in 1980 gesloopt werd, binnen 100 jaar na de bouw. Deze gebeurtenissen zijn symbolisch voor de plotselinge snelle groei en latere krimp van de gemeente. De afstammelingen van het echtpaar Eck-Chermin zijn nu uitgewaaid over de hele wereld. Ook Kerkrade richt zich nu op grotere verbanden. Het verdwijnen van de wegversperring in de middenberm van de Nieuwstraat, lange tijd een zichtbaar ongemak, is het symbool geworden van de nieuwe aanpak. Kerkrade en Herzogenrath hebben hun krachten gebundeld in een gezamenlijk project 'Eurode' dat verbindt over de grenzen heen. Ook Frans Timmermans benadrukte in zijn hoedanigheid van eurocommissaris in december 2014 dat Zuid-Limburg in het hart van de Benelux en Rijnland-Westfalen ligt en zonder knellende grenzen het hart van heel Europa van zuurstof kan voorzien. Kerkrade en Herzogenrath hebben al het voortouw genomen. Nu de zuurstof nog!

In de bijlage staan de data van de twee generaties en de namen met nummers van de personen op de familiefoto uit 1939, voor zover de personen door hun kinderen/kleinkinderen 'herkend' zijn. Het was een plezier om deze zoektocht te ondernemen samen met een aantal tot nu toe veelal onbekende familieleden. Dank!

BIJLAGE: DATA TWEE GENERATIES ECK

Op 25-4-1873 trouwden Gerard Eck (*1846 Heijden (Dld.), †1-1-1905 Kerkrade) en Maria Helena Chermin (*31-3-1853 Kerkrade, †13-8-1903 Kerkrade) te Kerkrade en kregen de volgende kinderen:

De eerste generatie: de kinderen van Eck-Chermin

1. **Wilhelmus Joseph Eck**, *2-3-1874 Kerkrade, 18-3-1899 priester gewijd, †24-4-1943 Valkenburg (L).
2. **Maria Theresia Eck**, *13-6-1876 Kerkrade, †3-1-1952 Kerkrade. Twee keer getrouwd: 1^e huwelijk op 30-10-1896 te Kerkrade met **Hubert Joseph Lückers**, *31-10-1866 Heerlen, †29-9-1933 Kerkrade. Tweede huwelijk met weduwnaar Theodoor Ackermans, *18-9-1870 Hoensbroek, †14-9-1936 Kerkrade.
3. **Maria Gertrudis Eck**, *14-11-1877 Kerkrade, †5-9-1954 Kerkrade. Getrouwd op 22-4-1898 te Kerkrade met **Nicolaas Joseph Schrijen** (*3-7-1870 Merkelbeek, †5-2-1944 Kerkrade). Hij droeg de familienaam van zijn moeder Johanna Maria Schrijen (*1-6-1844 Merkelbeek, †1-1-1909 Merkelbeek). Zij trouwde op 13-8-1873 te Merkelbeek met weduwnaar Jan Gerard Dohmen (*23-10-1832, †27-3-1893 Merkelbeek), zij kreeg vijf kinderen met hem dit zijn dus halfbroers en -zussen van N.J. Schrijen. (Ik heb geen link ontdekt met de Dohmenfamilie uit Eijgelshoven).
4. **Anna Maria Eck**, *4-3-1879 Kerkrade, †31-5-1930 Kerkrade-Chevremont. Getrouwd op 9-5-1899 te Kerkrade met **Andreas Joseph Hubert Kreijen**, *25-8-1874 Herzogenrath, †21-6-1946 Kerkrade-Chevremont (zie ook 9).
5. **Pieter Joseph Eck**, *3-6-1880 Kerkrade, †5-10-1880 Kerkrade.
6. **Anna Catharina Eck**, *3-2-1882 Kerkrade, †2-6-1950 Valkenburg (L). Getrouwd op 28-4-1908 te Kerkrade met **Johannes Josephus Cremers**, *28-12-1878 Voerendaal, †2-5-1947 Valkenburg (L).
7. **Maria Clara Eck**, *24-2-1884 Kerkrade, †1-8-1952 Kerkrade-Holz.
8. **Paul Joseph Ambrosius Eck**, *7-12-1885 Kerkrade, †10-12-1956 Kerkrade-Bleijerheide. Getrouwd op 25-1-1922 te Kerkrade met **Cordula Wilhelmina Grüterich**, *28-1-1898 Hückeswagen (Dld.), †19-8-1999 Kerkrade-Bleijerheide.
9. **Maria Elisabeth Eck**, *18-5-1887 Kerkrade, †3-3-1970 Kerkrade. Getrouwd op 4-3-1932 te Kerkrade met Hubert Kreijen (zie 4).
10. **Johanna Maria Eck**, *21-5-1891 Kerkrade, †20-8-1962 Kerkrade-Holz. Getrouwd op 6-5-1921 te Kerkrade met **Arnold Willem Heijltjes**, *6-1-1896 Oberhausen (Dld.), †28-7-1976 Kerkrade-Holz.

De tweede generatie: de kleinkinderen van Eck-Chermin in de volgorde van hun ouders (zie Ad)

Ad 2: kinderen echtpaar Lückers-Eck (getrouwd in 1896)

(onderstreepte namen volwassen geworden)

1. **Hubert Joseph Gerard Lückers**, *26-7-1898 Kerkrade, †11-3-1949 Kerkrade. Getrouwd op 12-5-1920 te Wittem met Maria Catharina Hubertina Hissel, *30-4-1899, †? Kinderen?
2. **Hubert Joseph Willem Lückers**, 12-5-1900 Kerkrade, †17-12-1900 Kerkrade.
3. **Maria Barbara Wilhelmina Lückers**, 3-7-1901 Kerkrade, †? X?
4. **Maria Josephina Lückers**, *31-10-1902 Kerkrade, †2-9-1906 Kerkrade.
5. **Maria Gertrud Lückers**, *23-11-1903 Kerkrade, †22-4-1904 Kerkrade.
6. **Maria Helena Lückers**, *7-2-1905 Kerkrade, †17-5-1905 Kerkrade.
7. **Hubert Joseph Lückers**, *24-4-1906 Kerkrade, †12-9-1906 Kerkrade.
8. **Anna Clara Lückers**, *11-4-1908 Kerkrade, †? Getrouwd op 27-5-1927 te Kerkrade met Pieter Andreas Dols, *31-10-1905 Kerkrade, †3-8-1968 Kerkrade. Kinderen?
9. **Maria Elisa Lückers**, *31-5-1909 Kerkrade, †20-6-2000 Heerlen. Getrouwd op 29-1-1932 te Kerkrade met Pieter Joseph Coonen, *7-8-1906 Kerkrade, †6-6-1971 Kerkrade Hambos. Kinderen?
10. **Maria Wilhelmina Johanna Lückers**, *17-6-1910, †29-6-1910, Kerkrade.
11. **Ambrosius Paulus Joseph Lückers**, *oktober 1911 Kerkrade, †7-11-1911.

Ad 3: kinderen echtpaar Schrijen-Eck (getrouwd in 1898)

1. **Dr.ir. Gerard Schrijen**, *7-2-1899 Kerkrade, † te Aken. Getrouwd met Maria Mertens (Dld.), † te Aken. Geen kinderen.
2. **Maria Helena Schrijen**, *28-7-1901 Kerkrade, †1969 Lithoyen (Weert). Getrouwd op 1-9-1926 te Kerkrade met Philippus Josephus Sauren, *1889 Kerkrade, † Weert. 5 kinderen.
3. **Maria Wilhelmina Josephina Schrijen**, *8-7-1906 Kerkrade, †7-12-1996 Kerkrade. Getrouwd voor de wet op 20-4-1932 te Kerkrade en op 28-4-1932 voor de kerk met Pieter Joseph Römgens, *31-3-1905, †11-1-1974 Kerkrade. 5 kinderen.
4. **Maria Theresia Schrijen**, *9-6-1909 Kerkrade, †17-9-1984 in Dld. (plaats onbekend). Zij was getrouwd met de Duitser Heinz Boldt (Dld.), geboorte- en overlijdensdatum onbekend. 5 kinderen.
5. Pleegkind: **Constance Dohmen** *rond 1922. Haar vader was in ieder geval een halfbroer van haar pleegvader, wellicht de mijnwerker Nicolaas Jozef Dohmen (*15-9-1888 Merkelbeek uit bovengenoemde Johanna Schrijen en Gerard Dohmen (zie nr. 3 van eerste generatie), †10-4-1949 Heerlen). Deze N.J. Dohmen trouwde op 20-6-1918 met Mathilda Catharina Ansems (*11-11-1884 te Ossendrecht, †15-11-1926 te Heerlen). N.J. Dohmen hertrouwde op 2-8-1929 te Brunssum met Anna Barbara Snijders (*27 mei 1901 te Beegden, †9-1-1955 te Heerlen). Constance was ongehuwd, †9-11-1981 Houston (USA).

Ad 4: kinderen echtpaar Kreijen-Eck (getrouwd in 1898)

1. **Wilhelmina Maria Helena Kreijen**, *13-6-1900 Kerkrade, †maart 1992 te Saarbrücken. Getrouwd op 22-12-1922 te Kerkrade met dipl.ing. Jacob Johann Weber, *26-10-1882 Püttlingen, †12-11-1952 Saarbrücken. 2 kinderen.
2. **Dr. Hubert Joseph Gerard Kreijen**, *9-10-1902 Kerkrade, †15-6-1966 Kerkrade. Getrouwd op 25-11-1936 met Anneliese Lauenroth, *5-4-1911 Leipzig, †28-1-1996 Kerkrade. 9 kinderen.
3. **Frederik Joseph Leopold Kreijen**, *25-8-1907 (helpt tweeling), †7-9-1907 Kerkrade.
4. **Willem Joseph Kreijen**, *25-8-1907 (helpt tweeling), †11-9-1907 Kerkrade.
5. **Paul Joseph Ambrosius Desiderius Kreijen**, *3-3-1919 Kerkrade, 14-8-1943 priester, †14-1-1944 Nijmegen.

Ad 6: kinderen echtpaar Cremers-Eck (getrouwd in 1908)

1. **Maria Elisabeth Wilhelmina Cremers**, *12-7-1910 Heerlen, †20-8-1950 Valkenburg (L), ongehuwd.
 2. **Maria Hubertina Geertruida Cremers**, *10-9-1912 Heerlen, †5-5-2005 Valkenburg (L). Getrouwd op 3-10-1936 te Valkenburg met Peter Joseph Arnold Schunck, *24-3-1906 Heerlen, †2-2-1993 Kerkrade-ziekenhuis. 10 kinderen.
 3. **Mr.dr. Maria Paulus Joseph Ambrosius Cremers**, *7-6-1915 Valkenburg (L), †27-9-1992 Nijmegen Berg en Dal.
 4. **Marie Adèle Henriette Cremers**, *4-6-1923 Valkenburg (L), †25-11-2007 Den Haag. Getrouwd op 28-8-1948 te Valkenburg met dr. Johannes Petrus Wilhelmus Maria van Zutphen, *18-4-1918 Erp, †23-4-1991 Beek-Elst (L). 5 kinderen.
- Getrouwd op 20-6-1940 te Nijmegen met Clasina Adelgunda Johanna Verschuur, *21-4-1915 Kleef (Dld), †5-12-2005 Nijmegen Berg en Dal. 7 kinderen.

Ad 8: kinderen echtpaar Eck-Grüterich (getrouwd in 1922)

1. **Marianne W. Eck**, *27-12-1922 Kerkrade, †1-4-2013 California USA. Getrouwd op 24-4-1946 te Kerkrade met Robert D. Beacham, USA. 4 kinderen.
2. **Bert Eck**, *11-7-1924 Kerkrade, † 1991. Getrouwd met Ada Ploum. 1 adoptief kind.
3. **Paul Eck**, *4-11-1925 Kerkrade, †12-4-2012 Eindhoven. Getrouwd met Els Lenssen. 6 kinderen.
4. **Anna Maria Josefa Eck**, roepnaam Annemarie, *5-2-1927 Kerkrade. Voor de wet getrouwd op 2-6-1951, voor de kerk op 7-6-1951 te Kerkrade met Klaas de Wit,
5. **Catharina Eck**, roepnaam Kit, *28-8-1928 Kerkrade, †19-10-2012 Kerkrade. Getrouwd op 16-7-1955 te Kerkrade met Wim Ernst, *1928 Kerkrade, †2008 Kerkrade. 2 kinderen.
6. **Wilhelm Joseph Eck**, roepnaam Helm, *31-8-1933 Kerkrade, †17-10-1993 Kerkrade. Getrouwd op 9-4-1958 te Kerkrade met Josepha Maria Scheeren *18-11- 1934 Kerkrade, †9-8-1978 Kerkrade. 5 kinderen.

Ad 10: kinderen van echtpaar Heijltjes-Eck (getrouwd in 1921)

1. **Mr. Willem Jozef Gerardus Heyltjes**, *14-11-1924 Kerkrade, †21-10-1981 Sarnen (Zwits.). Getrouwd op 22-4-1953 te Nijmegen met Maria Cecilia Francisca Strik, *18-8-1917 Nijmegen, †14-3-2012 Malden bij Nijmegen. 4 kinderen (naam geschreven met y).
2. **Arnoldus Josephus Gerardus Heijltjes**, roepnaam No, *19-3-1927 Kerkrade, †9-4-2006 Kerkrade. Getrouwd met Maria Weegels, *30-4-1924 Weert, †1-3-1986 Kerkrade. 2 kinderen.
3. **Maria José Gerarda Heijltjes**, *28-11-1928 Kerkrade, †28-12-2012 Eindhoven. Getrouwd voor de wet op 13-3-1954 te Kerkrade, kerkelijk ingezegend op 12-2-1955 met Henri Wilhelmus Josephus Anna l'Ortye, *9-2-1925 Eindhoven, †13-4-2007 Helmond. 4 kinderen.

Bovenstaande lijst is helaas niet volledig wat betreft de geboorte- en overlijdensdatums omdat ik met sommige takken geen mailcontact kon leggen. Via mailverkeer met andere familieleden betreffende de foto uit 1939 heb ik wel alle namen van de tweede generatie en hun partners kunnen achterhalen.

* Drs. Christine W.M. Schunck werd in 1942 in Kerkrade geboren, is afgestudeerd aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en gaf vele jaren les, onder meer aan de Pedagogische Academie in Heerlen.

Noten:

1. Ingewijd op 13-12-1108, een dag na de wijding van de crypte van Rolduc die volgens de Annales Rodenses in 1104 was gesticht door Ailbertus van Anthong. Tot 1800 waren de koorheren van Rolduc ook werkzaam in de St. Lambertuskerk.
2. Archief Gemeente Kerkrade 1795-1946, inv.nr. 5613 (Burgerlijke stand).
3. Archief Gemeente Kerkrade 1795-1946, inv. nrs. 5593 en 5648.
4. Kerkraadse naam voor de Domaniale Mijn vanwege de Nederlandse eigenaren.
5. Archief Gerda Schunck-Cremers (GSC).
6. Feestdicht t.g.v. de 60^e verjaardag van Jozef Eck. Archief GSC.
7. Zie haar curriculum.
8. Joseph Deutz, *13-4-1831 in hoeve Kloosterrade, 1855 tot priester gewijd, docent
9. Latijn en Duits gymnasium Rolduc, 1883 deken Lambertuskerk, †18-11-1908 Kerkrade.
10. Reinier Corten, *24-8-1844 te Beek, 1868 tot priester gewijd, docent gymnasium Rolduc, 1893 directeur, †25-8-1909 Maastricht.
11. Dominique J.M. Savelberg, *26-3-1853 te Kerkrade als zoon van Henri Jan Savelberg (burgemeester van Kerkrade van 1866-1870). Dominique werd in 1901 burgemeester en gemeentesecretaris en bleef dat tot zijn dood op 14-11-1909. Hij was naast lid van het kerkbestuur van St. Lambertus ook lid van het hoofdbestuur van de Limburgse Landbouwbond en voorzitter van het burgerlijk armbestuur van Kerkrade. Voorts was hij lid van de Provinciale Staten van Limburg.

12. Chevremont: de naam is afgeleid van het Kerkraadse woord 'Sjevemet' dat reeds in 1363 in een akte vermeld staat. De naam werd rond 1800 verfranst tot Chevremont, tegenwoordig zonder accent. Zie ook Jo Ploumen c.s. *Sjevemet, os Hemet. Uit de geschiedenis van Chevremont* [Kerkraade 2003].
13. Hoeve Lückerreide werd begin 18^e eeuw gebouwd in Chevremont en in 1941 vanwege mijnschade afgebroken. In de nabijheid heeft ook nog een witte villa, Lückerreide, gestaan van 1892 tot 1936.
14. S.H.J. Seelen, *1871 Venlo, †1951 Heerlen.
15. Andreas Josephus Hubertus van der Heijden, *1857 te Mechelen, 1883 kapelaan Lambertuskerk, 1904 bouwpastoor nieuwe kerk, 1907-1920 pastoor van St. Pietersrade, †1935 te Holset (Vaals).
16. Drs. Mike Kockelkoren, archivaris van Kerkraade.
17. Nu hangt het klokje in het raadhuis en wordt voor aanvang van de raadsvergaderingen geluid.
18. Mgr. dr. H. A. Poels, *14-2-1868 Venray, 1891 priesterwijding, 1910 aalmoezenier sociale werken in de Oostelijke Mijnstreek, van 1911-1913 tijdelijk hoofdredacteur Nieuwe Kerkraadse Courant, †7-9-1948 Heerlen.
19. Guillaume Lemmens, *26-7-1884 Schimmert, in 1909 tot priester gewijd, 1932-1957 bisschop van Roermond, †22-7-1960 Roermond.
20. Willem Joseph Eck, *2-3-1874 Kerkraade, †24-4-1943 Valkenburg (L), roepnaam als kind 'Willy'.
21. Zie José Eijt, *Voortgaan in vertrouwen. Leven en werken van Alphonsa Kuborn, stichteres van de Franciscanessen van de H. Jozef, Valkenburg*. [Nijmegen 1999].
22. Volgens een kranteninterview ter gelegenheid van zijn 40-jarig jubileum in maart 1939. Archief GSC.
23. Getrouwd met Gerda Cremers, een nicht van rector Eck. Het verhaal is door Pierre na de oorlog opgetekend en door Christine W.M. Schunck gepubliceerd: 'Een stukje Valkenburgse geschiedenis' in *Bericht van de Nederlandse jezuïeten*, 30 [1999] 2, maart.
24. Brief van G.J. van Hemert SJ d.d. 12-9-1998 aan Kees Bak OFM (kopie in archief Christine W.M. Schunck).
25. Maria Theresia Eck, roepnaam Treza, *13-6-1876 Kerkraade, †3-1-1952 Kerkraade.
26. Hubert Joseph Lückers, *31-10-1866 Heerlen, †29-9-1933 Kerkraade.
27. Theodoor Ackermans, *18-9-1870 Hoensbroek, gehuwd geweest met Anna Maria Breuer. Theodoor stierf 14-9-1936 te Kerkraade.
28. Zie de bijlage voor de data van alle kinderen van Treza.
29. Maria Gertrudis Eck, roepnaam Gertrud of Gerda, *14-11-1877 Kerkraade, †5-9-1954 Kerkraade.
30. Nicolaas Joseph Schrijen, *3-7-1870 Merkelbeek, †5-2-1944 Kerkraade.
31. Johanna Maria Schrijen, *1-6-1844 Merkelbeek, †1-1-1909 Merkelbeek.
32. Jan Gerard Dohmen, *23-10-1832 Merkelbeek, gehuwd geweest met Maria Catharina Antoinette Ploum. Dohmen stierf 27-3-1893 te Merkelbeek. Uit beide huwelijken werden kinderen Dohmen geboren.
33. Volgens de gegevens van de burgerlijke stand bij zijn huwelijk. Zijn bidprentje vermeldt alleen dat hij hoofdonderwijzer was.
34. Volgens de feestgids. Archief GSC.
35. Zie de bijlage voor data van deze tak en van de pleegdochter.
36. Anna Maria Eck, roepnaam Maria, *4-3-1879 Kerkraade, †31-5-1930 Kerkraade.
37. Andreas Joseph Hubert Kreijen, *25-8-1874 Herzogenrath, †21-6-1946 Kerkraade.
38. L. Augustus, J. Driessen, J. Paulissen (red), *De straatnamen van Kerkraade, tekst en uitleg* [Kerkraade 1998].
39. Zie nr. 9.
40. Archief Bert Kreijen.
41. Zie bijlage voor data van de familie Kreijen-Eck.
42. Gegevens werden verstrekt door Bert Kreijen en Marleen Senden-Kreijen uit Kerkraade.
43. Pieter Joseph Eck, *3-6-1880 Kerkraade, †5-10-1880 Kerkraade.
44. Anna Catharina Eck, *3-2-1882 Kerkraade, †2-6-1950 Valkenburg (L), roepnaam Catharina, in haar jeugd Catrinchen (zo geschreven op een uitnodigingskaartje voor een Kerkraads communiefeest, Archief GSC).
45. Johannes Josephus Cremers, roepnaam Jean, *28-12-1878 Voerendaal, †2-5-1947 Valkenburg (L).
46. Foto van de kerk en het echtpaar afgebeeld op hun zilveren huwelijksgids. Archief GSC.
47. Medaille bewaard in archief van mr. P.H.A.J. Cremers. Document bewaard in archief Van Zutphen-Cremers.
48. Armand Diepen, *5-3-1846 Tilburg, †23-02-1895 Valkenburg (L).
49. P.J.H. Cuypers, *16-5-1827 Roermond, †3-3-1921 Roermond.
50. Veldeke is een vereniging voor de Limburgse taal. De voorstelling was dus in het Valkenburgs dialect.
51. Programmaboekje in archief GSC.
52. Briefje in archief GSC.
53. Jos Wielders, *3-9-1883, †30-4-1949 Sittard.
54. Archief familie Van Zutphen-Cremers.
55. Feestgids gemaakt door Jozef Eck, broer van de zilveren bruid. Archief GSC.
56. Feestgids gemaakt door 'Maria Paul Jozef Ambrosius', broer van de bruid. Archief GSC.
57. Zie familiefoto april 1939 gemaakt op het terras van het hotel met de namenlijst van de geportretteerden.
58. Fredericus Petrus Josephus Peutz, *7-4-1896 te Uithuizen, †24-10-1974 Heerlen. Hij was ook de architect van het modewarenhuis in glas, beton en staal (het Glaspaleis), dat P.J. Schunck (de vader van Pierre) in 1935 had laten bouwen in de stijl van het Nieuwe Bouwen. Peutz bouwde deze villa evenals veel van zijn Limburgse kerken in mergelsteen waarvan mijn opa P.J. Schunck enige groeven bezat. Zie ook het artikel van Hans Thissen in dit nummer. (LvH 65 [2015] 3).
59. Maria Clara Eck, roepnaam Clara, *24-2-1884 Kerkraade, †21-8-1952 Kerkraade-Holz.
60. Archief echtpaar Heijltjes-Römgens. Nu in Archief GSC.
61. Feestdicht in het Kerkraads: P.J.A. Eck, *Ee schrokkenisch joar!* (een schrikkeljaar) 24-2-1944. Archief GSC.
62. Jaargidsen van de vereniging in Archief GSC.
63. Archief bidprentjes Kerkraade, te raadplegen via www.archieven.nl.
64. Richerstraat 12 te Kerkraade.
65. Frans Jozef Pöttgens, *8-4-1902 Kerkraade. Van 1921-1925 onderwijzer, daarna ingetreden bij de OFM en van 1937-1980 missionaris in Karachi. †1-1-1991 Heerlen.
66. Archief GSC.
67. Paul Joseph Ambrosius Eck, roepnaam Jozef, *7-2-1885 Kerkraade, †30-12-1956 Kerkraade.
68. Cordula Wilhelmina Grüterich, roepnaam Cordy, *28-1-1898 Hüceswagen (Dld.), †19-8-1999 Kerkraade.
69. Meerdere feestverzen in archief GSC.
70. Zie L. Augustus e.a., a.w.
71. Fusie op 10-11-1954. Roda JC is nog steeds de belangrijkste voetbalclub van Kerkraade.
72. Zie L. Augustus e.a., a.w.
73. Tweemaal een krantenbericht: in maart 1997 vanwege de onderscheiding en in januari 1998 bij haar 100^e verjaardag. De krantenberichten liggen zonder vermelding van de naam van de krant in het Archief GSC.
74. Gegevens verstrekt door de jongste zoon via zijn nicht Christien Eck.
75. Zie bijlage data Eck-Grüterich en hun kinderen.
76. Gegevens verstrekt door adoptiefdochter Jitske de Wit.
77. Zie bijlage data.
78. Maria Elisabeth Eck, roepnaam Ellen, *18-5-1887 Kerkraade, †3-3-1970 Kerkraade.
79. Archief GSC.
80. Johanna Maria Eck, roepnaam Johanna, *21-5-1891 Kerkraade, †20-8-1962 Kerkraade.
81. Arnold Willem Heijltjes, roepnaam Wiel, *6-1-1896 Oberhausen (Dld.), †28-7-1976 Kerkraade. Gegevens verstrekt door Wim en Ans Heijltjes-Römgens. Wim is een zoon van een broer van Wiel.
82. Zie bijlage data.
83. Gegevens verstrekt door de dochters en echtpaar Heijltjes-Römgens.
84. Gegevens verstrekt door zoon William en echtpaar Heijltjes-Römgens.
85. Gegevens verstrekt door dochter Marie-José en echtpaar Heijltjes-Römgens.
86. Maria Elisabeth Wilhelmina Cremers, roepnaam Wieleke, *12-7-1910 Heerlen, †20-8-1950 Valkenburg.
87. Vermeld in A.P.M. Cammaert, *Het verborgen front II* [Leeuwarden/Mechelen 1994], 685. Maaslandse Monografieën nr. 56.
88. Maria Hubertina Geertruida Cremers, roepnaam Gerda, *10-9-1912 Heerlen, †5-5-2005 Valkenburg (L).
89. Programma, diploma's, poesiealbum en brieven in Archief GSC.
90. Zie G. Schunck-Cremers, "Een terugblik" in de feestgids: *40 jaar Gemeentelijke Muziekschool Valkenburg aan de Geul*, [Valkenburg 1987].
91. Zie 'Een sterke deal'. In *Preludium*, maandblad van de Vereniging van Vrienden van het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest, sept.2014, pp.38-39.
92. G. Schunck-Cremers, in *Maaslandse Sprokkelingen* 15 [Maaseik 1977], 3-53.
93. Peter Joseph Arnold Schunck, roepnaam Pierre, *24-3-1906 Heerlen, †2-2-1993 Kerkraade ziekenhuis.
94. Peter Joseph Schunck, *1873 Hauset (nu België), †1960 Heerlen.
95. Maria Anna Christina Cloodt, *1879 Berg en Terblijt, †1959 Heerlen.
96. Het Bernardinuscollege werd geopend in september 1913 door de franciscanen om in Heerlen katholiek middelbaar onderwijs te kunnen geven. Om rijkssubsidie te kunnen ontvangen, werd de school ook opengesteld voor niet-katholieken.
97. Het priesterschap werd volgens de mores van die tijd gebruikt om te ontsnappen aan de sociale omgeving. Vaak was het ook een manier om slimme jongetjes een gratis middelbare schoolopleiding te laten volgen. In het geval van Pierre ging dat laatste niet op want hij had al een hogere beroepsopleiding afgerond en was beduidend ouder dan zijn confraters in Megen.
98. Christine Dohmen-Schunck, *1907 Heerlen, †2001 Heerlen. Zie stamboom Schunck, gemaakt door mijn vader. Duplicaat ligt in het archief van RhH.
99. Leo Schunck, *1910 Heerlen, †2001 Valkenburg (verzorgingshuis).
100. Archief OFM Utrecht, inv.nr. Ex.4 nr. 79.

- Gegevens in 1998 verstrekt door de archivaris drs. C.G.M. Bak ofm.
101. Josephine Stahl-Schunck, *1905 Heerlen, †1952 Heerlen.
 102. Zie foto in William Pars Graatsma, *Glaspaleis Schunck, Frits Peutz architect* [Eindhoven 1996], 113.
 103. Zie archief OFM Utrecht, inv.nr. Ex. 4 nr. 30. Gied Galema, *Gouda 1912, †2003 Hilversum.
 104. Brief in archief OFM Utrecht, inv.nr. Ex. 4 nr. 79.
 105. Zie: Pierre Schunck, "Huc parvum mun us erluinus su sorore sua. De stola van Sint-Harilindus" in: *Aldeneik, architectuur en historie*, [Maaseik 1974].
 106. Privéarchief Pierre Schunck (bij mij in beheer).
 107. 'Je koos niet voor het verzet' in: 24e jg. nr.1 [Amsterdam 1980] pp. 27-31.
 108. In *Maaslandse Monografieën* dl. 55 en 56, [Leeuwarden, Mechelen 1994].
 109. Ligt zowel in privéarchief Pierre Schunck (origineel) als in RhH.
 110. P.J.A. Schunck, 'Arnold Schunck, een wever die zich handhaafde', in: *LvH* 34[1984] 1. Het originele manuscript ligt in het privéarchief van Pierre Schunck (in mijn beheer) en niet in het archief Rijckheyt Heerlen zoals H. Thissen in *Inventaris van de archieven van de familie Schunck, (1828) 1874-1997* [Heerlen 2006] abusievelijk meldt. Het archief van Rijckheyt Heerlen (RhH) bezit alleen het archief van L.H.M. Schunck en en is daardoor onvolledig of zelfs onjuist. Op p. XXV staat mijn oudste broer mr. J.C.A. Schunck, die in feite de huidige stamhouder is, niet vermeld. Ook staat op p. XIII dat Pierre Schunck de eigenaar was van de wasserij. Ook dat klopt niet. Pierre was slechts directeur vanaf 1935. Zijn vader P.J. Schunck was de eigenaar en Pierre Cloot was tot 1935 directeur.
 111. Zie hun folder: privéarchief Pierre Schunck.
 112. Herman Veldman ofm (1902-1986) schreef bij mijn geboorte dat de goederen goed aangekomen waren. Archief Christine W.M. Schunck.
 113. Brieven van een Heerlense missionaris uit China en een Kerkraadse missionaris uit Karachi (privéarchief Pierre Schunck) en talloze bezoeken van Valkenburgse missionarissen aan ons huis.
 114. Omschrijving door archivaris drs. C.G.M. Bak ofm opgetekend na zijn onderzoek in 1998.
 115. Mr. dr. Maria Paulus Joseph Ambrosius Cremers, roepnaam Joop, *7-6-1915 Valkenburg, †27-9-1992 Nijmegen-Berg en Dal.
 116. Archief OFM Utrecht, inv.nr. Ex. 4 nr. 81.
 117. Clasina Adelgunda Johanna Verschuur, roepnaam Siny, *21-4-1915 Kleef (Dld.) †5-12-2005 Nijmegen-Berg en Dal.
 118. Gegevens verstrekt door de drie oudste zoons mr. J.H.F.J. Cremers, mr. P.H.A.J. Cremers en prof.dr. C.W.R.J. Cremers.
 119. Mr.dr. M.P.J.A. Cremers, *Beschouwingen over Merkenrecht* [Utrecht 1946].
 120. Volgens opgave van zijn zoons liggen de stukken van de Robinsonfabriek in het Stadsarchief van Nijmegen.
 121. Marie Adèle Henriette Cremers, roepnaam Jetty, *4-6-1923 Valkenburg, †25-11-2007 Den Haag.
 122. Andrée Perquin, *1898 Wallonië, †1978 Valkenburg (L).
 123. Carla van der Made-Schunck, *1920 Heerlen, de jongste zus van Pierre.
 124. In archief Van Zutphen-Cremers.
 125. Johannes Petrus Wilhelmina Marie van Zutphen, roepnaam Jan, *18-4-1918 Erp, †23-4-1991 Beek-Elstloo (L).
 126. Dr. J.P.W.M. van Zutphen, *Richard Lavynham, O, Caerm. A l'itali Tretys* [Rome 1956].
 127. Prisma nr. 490, Spectrum Utrecht.
 128. Gegevens werden verstrekt door de jongste dochter mr. dr. Jette van Zutphen.

DE KALKNIJVERHEID IN VOERENDAAL 1916-1969: KALKSTEENGROEVE EN KALKOVEN SCHUNCK AAN DE BERGSEWEG

Door Hans Thissen*

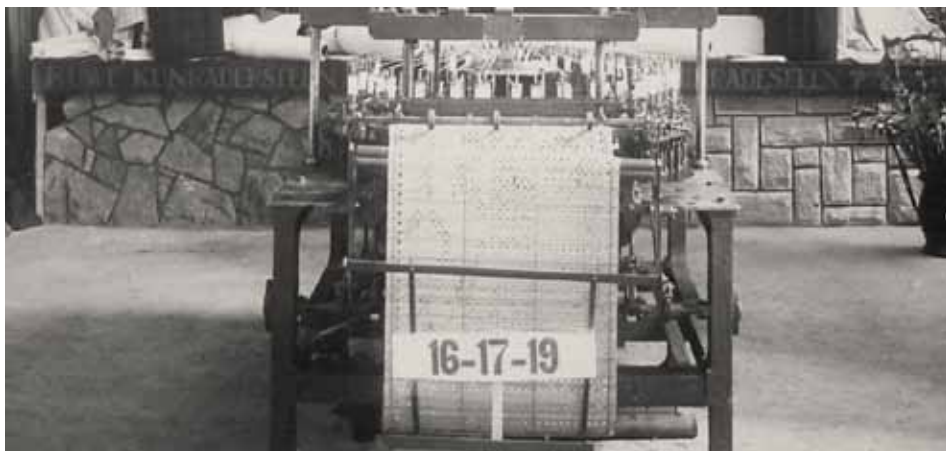
In 2012 publiceerde de auteur in ons tijdschrift over de kalknijverheid in de gemeente Voerendaal tot 1916 en daarna in 2013 en 2014 in een aantal bijdragen een vervolg hierop. In deze slotbijdrage aandacht voor een van de belangrijkste kalkbedrijven, de steengroeve en kalkbranderij van de familie Schunck.

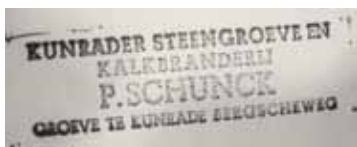
Arbeiders in de groeve Schunck met kiepwagentjes op smalspoor met wissel. Foto: Collectie J. Evers

Kalkbedrijf Schunck

De familie Schunck is vooral bekend als de grootwinkелеigenaar in Heerlen: als eigenaar van het 'Glaspaleis'. Minder bekend is het dat deze familie ook 'in de kalk' zat. Zij bezaten groeven te Voerendaal en Meerssen. Rond 1910 begon P. Schunck uit Heerlen met de exploitatie van de groeve te Voerendaal.¹ Dat was een van de grotere groeves, met kalksteen van hoge kwaliteit. De kalkbranderij bestond in ieder geval al vóór 1922.² In de jaren dertig van de vorige eeuw kreeg het bedrijf de nodige aandacht in (vak)bladen, met name vanwege de geologische bijzonderheid.³ Van dit bedrijf, dat diverse malen van naam veranderde, is in de archieven relatief veel te vinden. Voor de afvoer van de kalk was in de groeve een smalspoor met wissels aangelegd. Het vervoer geschiedde met kiepwagentjes.⁴ In 1948 was dit volgens de burgemeester van Voerendaal de best geoutilleerde groeve van Kunrader bouwsteen. De stenen werden geleverd in ruwe toestand, bekapt of gezaagd. Deze steensoort was goed bestand tegen weersinvloeden.⁵

De stand van Schunck op de Middenstandstentoonstelling in de jaren 1920, met op de achtergrond de reclame voor de steen.⁶

Bron: OV Bouwdossier 3211 (anno 1947)

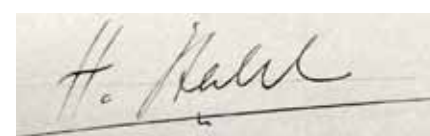
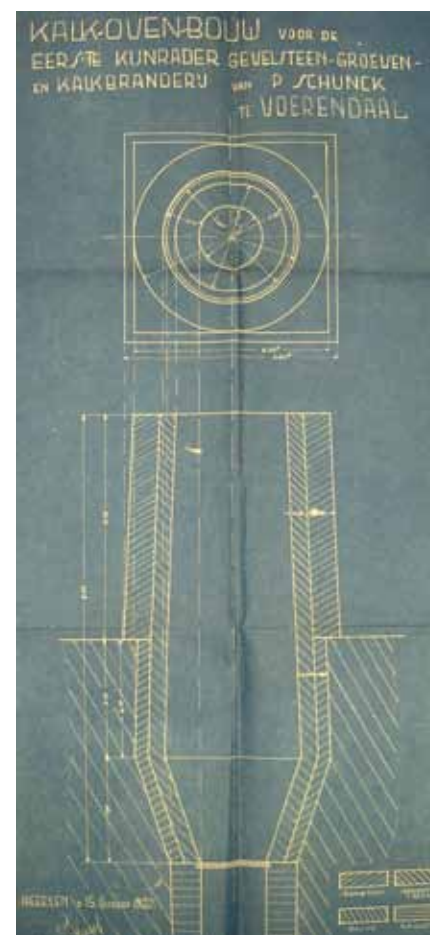
Bouwactiviteiten

In 1927 werd er een kalkoven bij de steengroeve gebouwd. De kosten werden op fl. 2000,- begroot. Een blauwdruk uit het archief (afbeelding pagina hiernaast) geeft een mooi beeld van de opbouw van de oven.⁷

In 1932 kocht Schunck een stuk land aan de 'Bergschenweg' van de gemeente dat verpacht was aan de heer Jaminon en anderen, voor het bedrag van fl. 6,- per kleine roede. J.M. Schrijen uit Winthagen verzocht B&W de verkoop niet te laten doorgaan omdat ook hij dat terrein wilde kopen en zelfs bereid was meer te betalen. Hij wenste een bod uit te brengen indien de akte nog niet gepasseerd was. B&W verzochten hem hierop twee dagen later een bod uit te brengen. Het werd een bod van fl. 6,10 per kleine roede, maar dat was blijkbaar te weinig. Bijna een maand later schrijven B&W dat Schrijens brieven voor kennisgeving zijn aangenomen en de verkoop aan Schunck gehandhaafd bleef onder voorwaarde dat het perceel binnen een bepaalde termijn in exploitatie werd genomen. De krant berichtte dat er geen andere firma was die het terrein in exploitatie wilde nemen.⁹ Mogelijk werd hier niet correct gehandeld. Met een potloodaantekening op de brief van Schrijen staat vermeld 'Schunck vragen of hij fl. 6,25 wil geven'.¹⁰

Verder werden in datzelfde jaar 1932 door Schunck van de gemeente Voerendaal de bouwlanden sectie E nos. 327 - 331, 463 - 465 en 1804 - 1805, groot 1 hectare, 29 are, 20 centiare, voor het bedrag van fl. 3726,90 gekocht. Dat is fl. 6,- per kleine roede; minder dus dan Schrijen bereid was te betalen. De gemeente behield zich hierbij wel het recht voor een strook grond uit de percelen sectie E nos. 327 - 331 te zijner tijd tegen dezelfde prijs terug te kopen. Dit ten behoeve van de verbreding van de Bergseweg.¹¹ De transacties waren noodzakelijk 'ter bevordering van de industrie', aldus burgemeester Dautzenberg.

In december 1932 constateerde de arbeidsinspectie te Maastricht dat in

Handtekening H. Stahl. Bron: OV Bouwdossier 3211/1508 (anno 1937)

de groeve een steenhouwerij in werking was waarvoor geen vergunning was afgegeven. Bedrijfsleider H.M.A. Stahl vraagt hierna de vergunning aan. De loods zou op het perceel sectie E 2243 gebouwd worden. De steen werd vanuit de groeve per smalspoor naar de steenhouwerij vervoerd. De stenen werden handmatig met behulp van beitels en hamers door drie arbeiders bewerkt. Begin februari 1933 vond de raadszitting plaats waarop bezwaren ingediend konden worden, maar niemand kwam opdagen. Toch trok Stahl, na een onderhoud met een ambtenaar van de arbeidsinspectie op 15 maart zijn verzoek in. In juli volgde een nieuw verzoek voor een vergunning, die in oktober verleend werd.¹³ In augustus 1937 werd op het perceel sectie E 2243 een oven gebouwd en een bunker 'opgezet'. De kosten hiervoor bedroegen fl. 2240,-.¹⁴

In 1947 werd op sectie E 2600 een nieuwe draaioveninstallatie voor de productie van poederkalk gebouwd.¹⁵ De poederkalk werd gebruikt als bouwstof; een belangrijk product tijdens de wederopbouw. De kwaliteit van de poederkalk zou door deze nieuwe installatie aanmerkelijk worden verbeterd. De werkzaamheden zouden circa 20 weken in beslag nemen en de kosten waren begroot op fl. 5.000,-. Het werk werd in eigen beheer uitgevoerd. De gedistribueerde materialen bestonden uit 2 m³ gezaagd naaldhout, 7 m³ rondhout, 60.000 stuks metselbaksteen, 420 m² asbestcementgolfplaten, 20 m² vensterglas, 1000 kilo betonijzer, 50 kilo klein ijzerwerk en 6000 kilo cement. Namens de firma tekende Nic. Ruiters de vergunningaanvraag.¹⁶

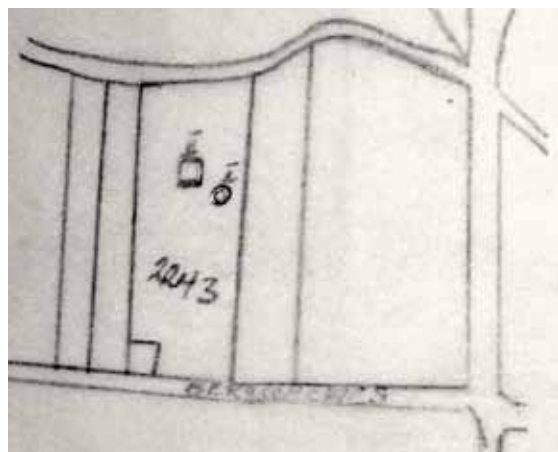
Op het perceel sectie E 2615 (voorheen de nummers 327 t/m 331 en 2001) werd in 1947 door de

Kunrader Steengroeve en Kalkbranderij te Voerendaal een transformatorhuisje gebouwd. De bouwsom bedroeg fl. 5.000,- en het werk werd in eigen beheer uitgevoerd. De duur van het werk aan 'Transformatorstation sectie E 2600' was circa acht weken. Het station was nodig wegens onvoldoende capaciteit van het trafostation te Voerendaal om in de verhoogde behoefte van het bedrijf voorzien; de nieuwe draaioveninstallatie verbruikte veel energie.¹⁷

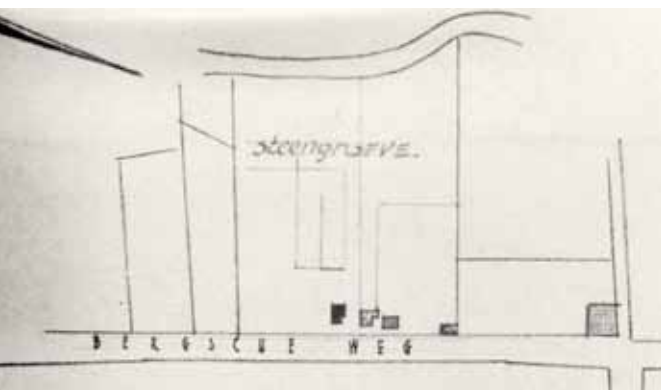
In 1951 werd op sectie E 2600 een werkplaats (nieuwe steenzagerij) gebouwd met een golfplatendak.¹⁸ In 1954 werd op datzelfde perceel een heus kantoor gebouwd waarvan de kosten fl. 1500,- bedroegen.¹⁹

De ligging van de percelen 327-331 en 463-465 rond 1830. De twee onderste wegen links betreffen de Schevelsbergweg. De percelen 1804 en 1805 bestonden toen nog niet. Bron: Kadaster Voerendaal, minuutplan sectie E, blad 2

De ligging van de oven (rondje) en bunker (vierkantje).
Bron: OV inv.nr. 3211/508

Situatie in 1954

Exploitatie

Het bedrijf werd beheerd door achtereenvolgens de bedrijfsleiders: H.M.A. Stahl,²⁰ de heer Boosten, sinds 1925 (hij vierde in 1950 zijn jubileum),²¹ en J.M. Luyten, sinds 1960.²² In 1947 was Nic. Ruiters (mede)eigenaar/beheerder. Hij was gehuwd met een dochter van Peter Joseph Schunck. In 1960 was hij de directeur.²³

Uit gegevens over de ondernemingsbelasting, vermeldende de uitgekeerde arbeidslonen, valt af te leiden dat met uitzondering van 1945, in de periode 1943-1946 ruim fl. 19.000 per jaar aan loon uitbetaald werd.²⁴ Tussen 1948-1950 werkte er ook de stateloze, in 1915 geboren W.M. Falize.²⁵ Voor de rest is er over het personeel nog weinig bekend.²⁶

In 1930 werd de springstof 'chloratit' gebruikt dat werd opgeslagen in een houten afsluitbaar keetje op perceel sectie E 2243. Het werd gebruikt om steen- en mergellagen los te schieten. Hiervoor was geen vergunning afgegeven, zo constateerde de inspecteur van de arbeidsinspectie tijdens een bezoek en deze moest toch echt aangevraagd worden. Eind 1930 antwoordde Stahl, op een rappelschrijven dat er geen springstof meer gebruikt werd en een vergunning dus niet meer aangevraagd hoefde te worden.²⁷

In 1935 werd de naam Eerste Kunrader Gevelsteengroeve en Kalkbrandrij gewijzigd in 'Kalk- en Mergelindustrie fa. Schunck en Stahl filiaal te Berg en Terblijt, Oude Geulvoetpad', ook wel genoemd 'Kalk-Mergel-Steenindustrie Fa. Schunck-Stahl te Kunrade - Voerendaal' genoemd. In de volksmond meestal gewoon

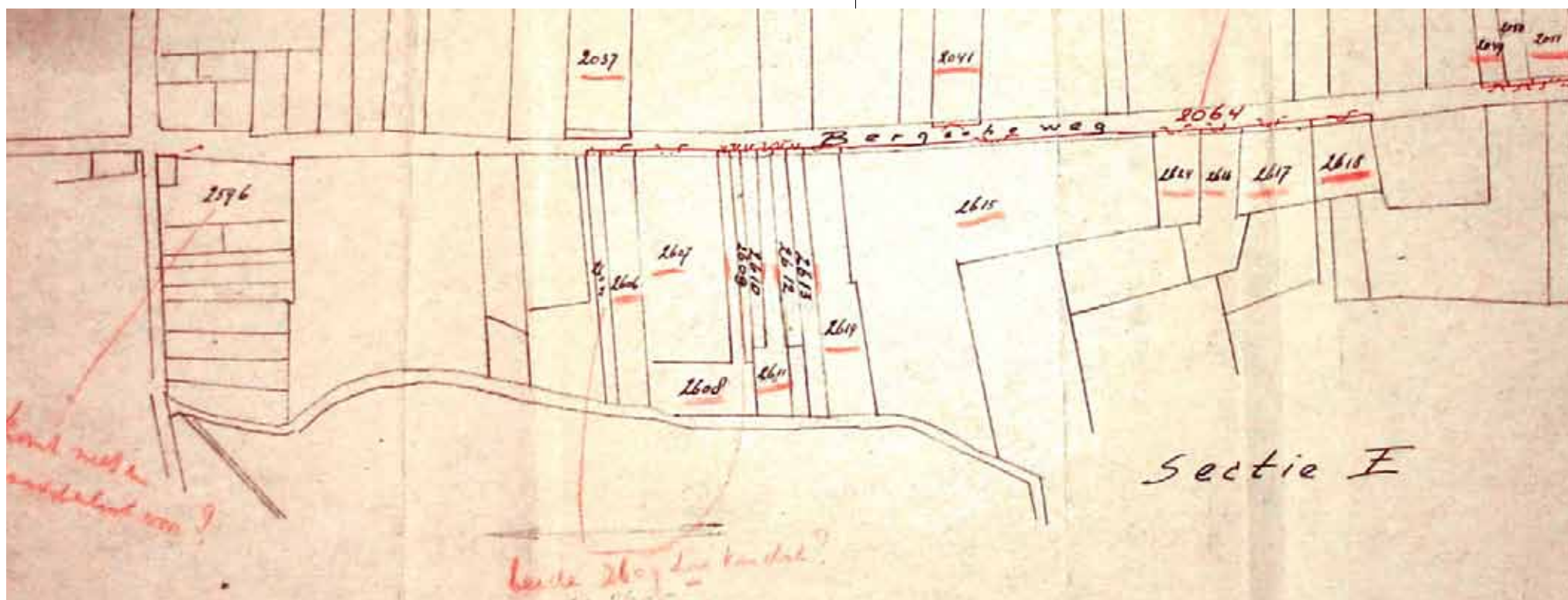
De Kalk-Mergel-Steen-Industrie: oven, blusinrichting en poederkalksilo.³¹ Foto: Collectie J. Evers

'Schunck'. Datzelfde jaar bood zij een bijna nieuwe 15 meter lange bandtransporteur van 20 Pk, als nieuw, te koop aan.²⁸

De firma handelde niet alleen in kalk en steen. Op 19 december 1936 adverteerde zij met 40.000 kerstbomen, 60-100 cm hoog, met een minimale afname van 100 stuks voor fl. 15,-. Ze werden dan wel franco thuis geleverd, in geheel Zuid-Limburg.²⁹

In 1937 staat het bedrijf bekend als 'Firma Schunck en Stahl, kalk-mergel'. Er werden in dat jaar op het perceel sectie E 2243 een oven en een bunker gebouwd.³⁰

Het bedrijf omvatte vanaf augustus 1944 de percelen en de te ontginnen percelen sectie E nos. 463, 464, 465, 1515, 2600, 2602, 2604, 2606, 2607, 2610, 2615.³² De percelen sectie 2606 en 2610 omvatten de oude nummers sectie E 2001, en 331 t/m 334; E 2607 was voordien E 313, E 315; E 2610 was E 320.³³ Van de af te graven percelen 463, 464, 465, 2606, 2615, de laatste ontstaan uit percelen t/m 331 en 2001, diende het vervoer alleen over de Schevelsbergweg of reeks afgegraven percelen plaats te vinden.³⁴ In 1949 vroeg Caspar Jozef Tets, landbouwer wonende aan de Valkenburgerweg, een vergunning om zijn perceel sectie E 2611 (oud kadasternr. E 319) af te laten graven door P. Schunck,³⁵ terwijl Schunck een vergunning verkreeg om tussen 1949-1951 de percelen E 2608 en 2609 af te graven.³⁶ Uiteraard waren in deze periode van expansie werklieden nodig: steenkappers, steenbrekers, blussers en kalkbranders.³⁷

De Bergseweg in 1956. De weg beneden, parallel lopend aan de Bergseweg is nog als perceelsgrens zichtbaar tussen de Dammerscheiderbeek en de Bergseweg. De weg naar beneden lopend vanaf perceel 2596 is de Kamperweg. Verder de ligging van de in de tekst besproken percelen sectie E 2605, 2606, 2607, daaronder 2608, vervolgens 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614 en 2615.³⁸

In 1955 verzocht P. Schunck de gemeente om een afschrift van de vergunning omdat 'wij niet kunnen constateren, dat er in het verleden (1933) een vergunning aan ons bedrijf is verleend'. Blijkens de geleidebrief zou hij toen een vergunning voor de oprichting van een steengroeve hebben gekregen. B&W verzochten Schunck tevens een nieuwe vergunning aan te vragen omdat er sinds 1933 wijzigingen ter plaatse hadden plaatsgevonden en om dan tevens een aanvraag voor een vergunning voor de kalkbranderij in te dienen. De stukken uit de jaren 1932-1933 zijn in het betreffende dossier aanwezig.³⁹

Door de aanzuigende werking van de mijnen had het bedrijf altijd een tekort aan personeel maar door de personeelsstop bij de mijnen in 1960 was dat verleden tijd.⁴⁰ Schunck had ook last van concurrentie van de veel gebruikte Eifelsteen die gebruikt werd als wandbekleding, maar die kwalitatief slecht was en bovendien duurder: fl. 8,-/fl. 10,- per m², tegen fl. 6,- voor de Kunradersteen, waarmee gebruikers zelf muren konden optrekken.

De breuksteen werd nog steeds met houwelen en breekljzers losgebroken. Bij machinale exploitatie zou de steen vergruisd worden. In het oudste gedeelte

van de groeve bevond zich de zagerij. Men was toentertijd van plan de kalkbranderij naast de groeve te vergroten. Het bedrijf was vitaler dan ooit. Op een foto in de krant uit die tijd zijn het zware handwerk en kiepkarretjes te zien.⁴¹

Klachten, ongevallen en overlast

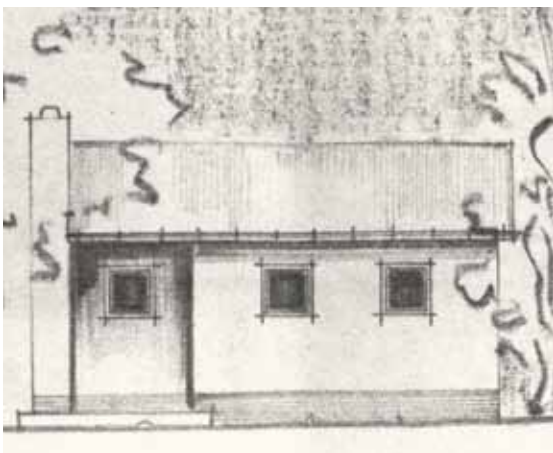
In 1918 constateerde de administrateur van het 'Electriciteitsbedrijf' enkele overtredingen aangaande elektrische geledingen op het kalksteenbedrijf.⁴³

Op 16 december 1933 werd door de arbeidsinspectie te Maastricht een proces-verbaal tegen bedrijfsleider Stahl, bedrijfsleider van de kalkbranderij, opge maakt wegens overtreding van art. 172 en 232 van het Veiligheidsbesluit van 1916. Of het tot een veroordeling of boete is gekomen, weten we niet. Bij het parket was het proces-verbaal onbekend.⁴⁴

In 1939 stelde de inspecteur van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid vast dat er twee kalkbranderijen waren die voor de omgeving zeer hinderlijke stof verspreidden. Deze hinder zou te voorkomen zijn door gebruik te maken van stoffilters, aldus de 'NV fabriek van stoom- en andere werktuigen Jonker & zoon' te Amsterdam. Deze deed de firma Schunck een aanbod om dit probleem goedkoop op te lossen.⁴⁵

Ook in deze groeve verongelukten werklieden. Arbeider J. Vleugels kwam in 1943 in aanraking met een elektrische draad waarna de dood onmiddellijk intrad.⁴⁶

In 1951 diende landbouwer H.J. Leunissen uit de Pontstraat een klacht bij de gemeente in. Zijn weilanden aan de Kampstraat en Bergseweg waren onge-

Het door Schunck in 1951 gebouwde kantoor. Duidelijk zichtbaar zijn de verschillende toepassingen van de kalksteen in metselverbanden. Daaronder de bouwtekening en onder de betonnen pijlerfundering van de transportbanden. Op het hierachter gelegen terrein bevinden zich nog de betonnen pijlers waarover de transportband liep en de restanten van de werkplaats.⁴² Op de volledige tekening van de bouwvergunning voor de draaioven uit 1947 staan dezelfde soort funderingen getekend. Foto's: auteur

schikt geworden om er vee op te laten grazen. Ze waren door een stoflaag bedekt die veroorzaakt was door het malen bij de kalk- en mergelovens van Schuncks bedrijf.

Door deze stofplaag had zijn melk-koe tbc gekregen waardoor hij het dier had 'moeten afschaffen'. Een afschrift van deze klacht werd naar bedrijfsleider Ruiters gestuurd. Deze vond de klacht zeer aannemelijk. De stofplaag werd veroorzaakt door de zeer krachtige wind van de voorgaande weken waardoor de bewoners van de Pontstraat inderdaad overlast ondervonden. Daarnaast had hij de voorbije maanden veel veranderingen aan de installatie aangebracht om de stofverspreiding uit de schoorsteen en molens te voorkomen. De overlast van stof uit de mergelmolens had zijn aandacht en hij twijfelde er niet aan dat ook dit probleem zou worden opgelost. Leunissen ontving van de gemeente een afschrift van dit antwoord.⁴⁷

Werken

Zoals gezegd leverde de groeve steen op van hoge kwaliteit. Voor 'het boogwerk' van de school te Ubachsberg leverde Schunck in 1918 de stenen, hoewel deze duurder waren dan de 'gemeentestenen'.⁴⁸ Voor de restauratie van kasteel Hoensbroek werd onder andere in 1931, 1932, 1937, 1939 en 1940 steen geleverd, waaronder steen bestemd voor de vervaardiging van dorpels, kozijnen en bogen, bijvoorbeeld boven de schietgaten.⁴⁹

In 1947 werd te Colmont op particulier initiatief en in eigen beheer een kapel gebouwd. Hiervoor werd Kunradersteen gebruikt. De steen uit de kalkbranderij 'In de Dal' van

H. Sieben was ongeschikt. Schunck had goede, maar ongebroken stenen. Zodoende werd bij A. Weerts te Terveurt 15 m³ steen gekocht voor fl. 15 per m³. Voor het boogwerk, de vensters en dergelijke was toch de steen uit Schuncks groeve nodig. Helaas werkte de bedrijfsleider niet mee. Het kapwerk van de stenen moest door anderen gedaan worden. Zijn kappers mochten niet na de 'schicht' in Colmont gaan werken. Uiteindelijk, na een persoonlijk gesprek met Schunck in Heerlen, verleende deze alle medewerking en had de bedrijfsleider het nakijken. Het leverde de groeve fl. 400,- op aan inkomsten.⁵⁰ Ook de stenen voor het boogwerk van de nieuwe school te Ubachsberg werden door Schunck verzorgd⁵¹ en ook die voor de bouw- en herstelwerkzaamheden aan de Pancratiuskerk te Heerlen.⁵²

Detail van "het boogwerk" van de kapel te Colmont, met kalksteen afkomstig uit de groeve van Schunck. Foto: auteur

Het einde van de groeve

Op 13 juli 1960 overleed Peter Joseph Schunck. Het bedrijf bleek toch niet zo vitaal als gedacht. In 1962 werden onder meer een Chevrolet vrachtwagen uit 1957, een 'jacobs ladder', kabellieren, hamermolens, een windsichter, een transportband, een draadzaag, negen kiepwagens en nog een aantal spullen koop aangeboden en het jaar daarna stond de 'Eerste Kunrader Steengroeve' zelf te koop. Zij omvatte toen een grote werkplaats met twee steenzagen, een partij natuursteen en een kantoorgebouw met daarnaast gelegen een brede inrit.⁵³ Ten gevolge van de aanleg van het eerste gedeelte van de autosnelweg Rijksweg 79 tussen 1967-1970 verdween de groeve. Zij lag precies in het tracé, hoewel in eerste opzet de groeve ontzien werd.⁵⁴ Een klein gedeelte van de ingang bleef behouden en is nu in bezit van een particulier. De steenzaag van het de groeve 'Schunck' is nog in gebruik bij de naburige Kunrader steengroeve van Marc en Bas Vervuurt.⁵⁵

* Hans Thissen heeft een MO-B vooropleiding als geschiedenisleraar en is inventarisator-archivaris bij de gemeente Heerlen.

Gebruikte afkortingen:

BV	Bouwvergunning
LD	Limburgs Dagblad
LK	Limburger Koerier
NVC	Nieuwe Venloosche Courant
OV	Rijkshet T203, Archief Gemeente Voerendaal, 1798-1950
RhH	Rijkshet Heerlen
Vlp. inv.nr.	voorlopig inventarisnummer

Villa van de familie Cremers-Eck aan de Plenkertstraat in Valkenburg, in 1947 naar ontwerp van F. Peutz gebouwd met Kunradersteen uit de groeve Schunck. Foto: collectie C. Schunck

Steenzaag afkomstig van Schuncks werkplaats.

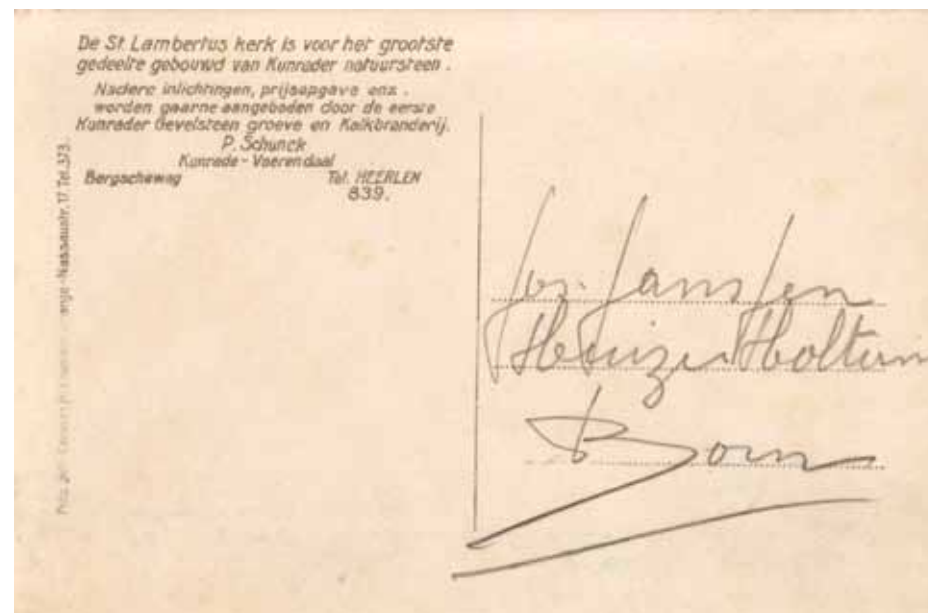

Foto: J. Jansen Heerlen Holten, 1914-1916

St. Lambertus kerk - Maastricht.

Reclamekaart van Schunck.
De Lambertuskerk werd gebouwd
tussen 1914-1916.

Noten:

1. LD, 23-05-1960.
2. OV, vlp. inv.nr. 2120.
3. Vereniging voor Vreemdelingenverkeer voor Heerlen, *Mijnnummer* 1937[Heerlen 1937], 47-48.
4. Evers, J. (e.a.), *Voerendaal vroeger. Opmerkelijke foto's uit de oude doos* [Voerendaal 1982], 30.
5. OV, vlp. nr. 21348.
6. RhH, T 430, archief familie Schunck, (1828) 1874-1997, inv.nr. 289.
7. Het gedeelte onder de roosterstaven was gebouwd van kalksteen, aan drie zijden omgeven door aarde. Hierop werd de storkoker gemetseld. De binnenzijde bestond uit vuurbestendige chamottesteen en de buitenzijde uit baksteen. Het geheel was tot een hoogte van 80 cm met aarde omgeven. De totale hoogte van de oven bedroeg 8 meter; OV, vlp. inv.nr. BV 1927 nr. 61-27, P. Schunck te Heerlen.

8. RhH, T 430, archief familie Schunck, (1828) 1874-1997, inv.nr. 289.
9. OV, vlp. inv.nr. 1264c, LK 17-10-1931.
10. OV, vlp. inv.nr. 1264c.
11. OV, vlp. inv.nrs. 1264d, 1446a. In 1956 kocht de gemeente van de eigenaren stroken grond terug voor f0,50/m², archief Voerendaal 1951-1981, inv.nr. 219.
12. Kadaster Voerendaal, minuutplan sectie E Winthagen, blad 2.
13. OV, Hinderwetvergunning 1933/318; Dossier -1.777.51: P. Schunck, vergunning voor het oprichten etc. van een steenhouwerij op perceel Voerendaal sectie D no. 2243 (vergunning B&W d.d. 3 okt. 1933).
14. OV, vlp. inv.nr. 3211/508.
15. Deze diende voor het vermalen van kalksteen.
16. OV, vlp. inv.nr. BV 1947-3211 firma Schunck te Heerlen.
17. OV, vlp. inv.nr. BV 1947-3211 firma Schunck te Heerlen.
18. OV, BV 2834.
19. OV, BV 83.
20. Heinrich Maria Aloysius Stahls' verblijfplaats was in 1945 onbekend, Veritas 18-01-1945, het huwelijk werd ontbonden op 12-09-1945, zie huwelijksakte burgerlijke stand Heerlen 1930 nr. 193.
21. LD, 05-10-1950.
22. LD, 23-05-1960.
23. Namelijk Maria Leonie Hubertina (Mia) Schunck, 1913-1992. Zij huwde in 1939 Nicolaas Hubert Ruiters (Nico), die overleed in 1985 op 73-jarige leeftijd. Zie RhH toeg.n. 430 familie Schunck, (1828) 1874-1997, inleiding; overlijden Ruiters, overlijdensannonce LD, 04-02-1985. Zijn directeurschap: LD, 23-05-1960.
24. OV, vlp. inv.nrs. 1837, 1837d, 1839, 1839b, ondernemersbelasting.
25. OV, vlp. inv.nr. 2120.
26. Waarschijnlijk bevinden zich in het archief van Berden-Schunck bij RhH meer gegevens hierover. In de kasboeken zijn financiële gegevens van beide groeven te vinden. Helaas is dit historisch zeer belangrijk familie- en bedrijfsarchief niet geïnventariseerd, hoewel er door schrijver dezes een aanzet toe is gegeven.
27. OV, dossier 318 (ontploffbare stoffen/ Hinderwet).
28. LD, 21-05-1935, LK, 26-10-1935.
29. LD, 19-12-1936.
30. OV, BV 3211/1508.
31. Vereniging voor Vreemdelingenverkeer voor Heerlen, *Mijnnummer 1937* [Heerlen 1937], 4.
32. OV, vlp. inv.nrs. 2132, 2134c.
33. Archief gemeente Voerendaal 1951-1981, inv. nr. 219.
34. OV, vlp. inv.nr. 2134a,b,c; ontstaan perceel 2615: Archief Gemeente Voerendaal 1951-1981, inv.nr. 219.
35. OV, 2134.
36. Ibidem.
37. Zoals blijkt uit een advertentie in het LD van 20-08-1947, waar tevens om personeel voor de groeve in Meerssen gevraagd werd; verder LD, 01-09-1955.
38. RhH, T204, Gemeente Voerendaal, (1893) 1951-1981 (1983), invnr. 219.
39. Dossier -1.777.51 P. Schunck, vergunning voor het oprichten etc. van een steenhouwerij op perceel Voerendaal sectie D no. 224 (vergunning B&W d.d. 3 okt. 1933).
40. LD, 23-05-1960.
41. Ibidem.
42. Het terrein is privéterrein en niet toegankelijk. Met dank aan Thies Rademakers voor het toestaan te fotograferen en de rondleiding met uitleg.
43. OV, vlp. inv.nr. 38.
44. OV, vlp. inv.nr. 500.
45. OV, vlp. inv.nr. 2237a.
46. NVC 03-07-1943.
47. Dossier -1.777.51, inrichting kalk- en mergelwerk P. Schunck 1951.
48. OV, vlp. inv.nr. 38.
49. RhH, T 429, archief Vereniging Ave Rex Christe, vlp. inv.nrs. 193, 196, 283, 198. Het archief werd jaren geleden geïnventariseerd maar de inventaris is (nog) niet beschikbaar op de website van RhH.
50. NN, *Korte geschiedenis van het ontstaan van de nederzetting Colmont samengesteld bij gelegenheid van de bouw der Bevrijdingskapel: aangeboden aan de edelachtbare heer J. Dautzenberg bij gelegenheid van diens 25-jarig ambtsjubileum als burgemeester der gemeente Voerendaal* [Voerendaal 1947].
51. OV, vlp. inv.nr. 38.
52. Mededeling lid van de familie aan de schrijver dezes tijdens de presentatie van de inventaris van het familiearchief in kasteel in 2006.
53. LD, 21-04-1962; LD, 17-11-1962, LD, 08-05-1963.
54. Het gedeelte van het traject tussen Heerlen en Klimmen werd in 1970 opengesteld. Gegevens over de aanleg van het tracé over de groeve. RhH, T204, inv.nr. 1870.
55. Zie hierover *LvH* 64 (2014) 3, 112.

AANGESTIPT ...

Door Wim Noltén, Frans Gerards, Roelof Braad en Mark van Dijk

Der Selfkant Ein Kulturraum

Helmut Binkowski/Hartmut Hermanns, m.m.v. Manfred Rulands. Uitgave van Projektträger und Herausgeber Historischer Verein Waldfeucht e.V. 304 x A5, harde koft, in kleur, geill. ISBN-13: 978-3-86317-027-1, prijs € 29,95. Info: Manfred Rulands, Archivar, Brabanterstr. 123, D 52525 Waldfeucht en manfred.rulands@gmail.com

In december 2014 verscheen dit kleurrijke boek over de Selfkant, het meest westelijke deel van de Bondsrepubliek Duitsland en het land Nordrhein-Westfalen in de buurt van Isenbruch (bij grenssteen 309 B). Het betreft een jonge regio met historische wortels. Geselecteerd cultuuroed en spannende verhalen laten de lezer kennis maken met de gemeenten Gangelt, Waldfeucht en Selfkant. Het boek laat de cultuur en de schoonheid zien van een regio die in het verleden zeer ten onrechte nauwelijks aandacht kreeg. Het boek is inge-

deeld in drie hoofdstukken: Gemeinde Gangelt (pp. 10/11 oker), Gemeinde Waldfeucht (pp. 117/118 rood) en Gemeinde Selfkant (pp. 192/193 groen). Alle beziens- en wetenswaardigheden van deze regio komen aan bod. Met name kerken, kapellen, kruisen, boerderijen, sculpturen en andere objecten worden kort maar krachtig belicht door de niet-inheemse auteur waardoor het onderwerp zeer objectief benaderd werd.

In Waldfeucht kunnen belangstellenden het, Heimatmuseum' aan de Brabanterstrasse 32 bezoeken waar diverse interessante objecten te zien zijn (www.hist-waldfeucht.de).

Al met al het lezen en beleven de moeite meer dan waard! [WN]

Rüssel Genealogie en geschiedenis van de 500 jaar oude familie

Door H.B. Russel, Lanaken, België 2015. De Merodelaan 74, bus 1, 3620 Lanaken, e-mail: fb51818@skynet.be. Uitgave in eigen beheer. Paperback, 327 x A5, zwart-wit/kleur, geïll. ISBN 978-90-5291-11608. Prijs € 25,00 plus portokosten.

Zeer recent verscheen van auteur Rüssel, zeg maar Bernard, een 327 bladzijden tellend boek over meer dan 400 familieleden gedurende de periode 1515-2015. Daartoe waren 20 jaar onderzoek, talloze reizen en bezoeken aan archieven, bibliotheken en privépersonen noodzakelijk. Het boek bevat diverse hoofdstukken met informatie over wapen en zegel(s) en de herkomstplaats Andernach in Duitsland. Voor onze regio zijn vooral de plaatsen Eygelshoven (pp. 43-58) en Geleen (pp. 59-72) van belang die door de auteur uitgebreid belicht worden.

Reeds in het verleden zijn er diverse genealogieën verschenen: de eerste in 1737 door Le Fort, de tweede en bekendste is die van Van Beurden en de derde die in 'Nederlands Patriciaat' uit 1920 door Paul W.M.J. Rüssel. Leden van deze familie vervulden allerlei vooraanstaande functies zoals paltsgraaf, rentmeester, bierbrouwer, schrijver, drukker, politicus, kunstenaars en notaris. De gegevens werden door de auteur digitaal verwerkt in teksten en tabellen en voorzien van uitklapbare vellen die het geheel overzichtelijk maken. Vele illustraties ronden de interessante familiegeschiedenis af (pp. 77-290). Tot slot een literaire opsomming van verschenen boeken en artikelen van en over deze familie (pp. 291-309). Uiteraard bevat het werk de noodzakelijke alfabetische index op personen en plaatsen. Al met al wederom een uitgave die niet in de LGB (Limburgse Genealogische Boekenkast) ontbreken mag en die warm aanbevolen wordt. Bernard, gefeliciteerd met dit werk! [WN]

Ich bin oet fitsig, Herinneringe an Woabich

Guus Knebel (tekst). Coverontwerp/tekeningen: Knebel & Knebel. © Guus Knebel (december) 2014. Uitgave in eigen beheer, 203 x A5, geïllustreerd. Prijs € 18,95. Meer informatie via: w.j.h.eijdens@hetnet.nl

'Ich bin oet fitsig', betekent 'ik ben geboren in (19)40'. De auteur kwam bij het doorbladeren van een fotoalbum op het idee om iets op te schrijven over zijn kinderjaren. Hierbij beperkte hij zich tot zijn peuter- en kleuterperiode en lagere schooltijd. Bij de beschrijving van de herinneringen aan zijn moeder uit zijn prilste jeugd werd hij geholpen door zijn op een na oudste zus.

Thuis werd alleen maar dialect gesproken hetgeen hem ertoe aanzette zijn herinneringen in het Waubachs dialect op te schrijven. Daarbij liet hij zich niet hinderen door strenge spellingsregels maar hanteerde zijn eigen schrijfwijze en ging hij fonetisch te werk. Alle gebeurtenissen zijn gebaseerd op feiten maar met de nadruk op het gegeven dat het zijn persoonlijke herinneringen zijn. Mogelijk werden deze feiten door anderen anders beleefd...

Dit type lokale geschiedenis, zie ook Jean Paulssen/Ger Groeneveld (LvH 2011, 92), is altijd zinvol om bewaard te blijven. Let wel het boek is geschreven in Waobichs dialect wat voor een buitenstaander niet gemakkelijk leesbaar is en dus de lezerskring beperkt. Op de omslag staat een foto van de Marktstraat met links op de achtergrond het (witte) ouwesj-hoees (geboortehuis) waar de auteur tot zijn 13^e levensjaar woonde en speelde. [WN]

Een maandag in augustus. Een liquidatie in bezettingstijd

Door Bert Spoelstra [Voorburg 2014], 118 blz. ISBN: 978-90-8759-474-9. Prijs: € 14,95.

Wie een burn-out heeft, moet voor zijn herstel langdurig zijn hoofd zien leeg te maken. Kortom: vergeet je werk, laat het voor wat het is en zet je zinnen op geheel iets anders. Bert Spoelstra, die na drieënveertig actieve politiejaren met een fikse burn-out te kampen kreeg, lijkt deze therapie met succes te hebben toegepast. Hoe? Door zich met hart en ziel te storten op een historisch onderzoek. Eindelijk, dankzij zijn burn-out, vond hij de tijd om iets uit te pluizen wat hem van kinds af aan al bezig had gehouden, namelijk de geslaagde aanslag op de Heerlense NSB'er Math. Raeven. Op 14 augustus 1944 werd Raeven in de Dr. Schaepmanstraat op de Molenberg, terwijl hij op zijn wagen aardappels stond af te wegen, door de KP'er Pierre Janssen dood geschoten.

Raeven overleed op weg naar het Sint Jozef ziekenhuis. Deze liquidatie zal toen bij menigeen voor grote opluchting hebben gezorgd. Raeven stond namelijk in Heerlen en omstreken bekend als een beruchte Jodenjager.

Het boek behelst een vlot geschreven verslag van een zoektocht naar de achtergronden van deze aanslag, zowel die van het slachtoffer als die van de 'dader'. Daarbij schuwde de auteur onorthodoxe methoden niet. De belangrijkste informatie probeerde hij bijvoorbeeld te krijgen door in direct contact te treden met de nabestaanden van Math. Raeven en van de onder-tussen ook al overleden KP'er Pierre Janssen. Een soort *oral history* dus, niet bepaald een heel betrouwbare methode.

Succesvol was de auteur met deze aanpak niet. De twee nog in leven zijnde zonen van Math. Raeven wensten de auteur niet te woord te staan. Het was voor hen allemaal nog te emotioneel. En de bijna vierennegentig jarige weduwe van de 'dader' Pierre Janssen wist zo goed als niets te vertellen. Over wat er toen was gebeurd, praatte haar overleden man namelijk nooit. Hij had zijn geheimen mee het graf ingenomen.

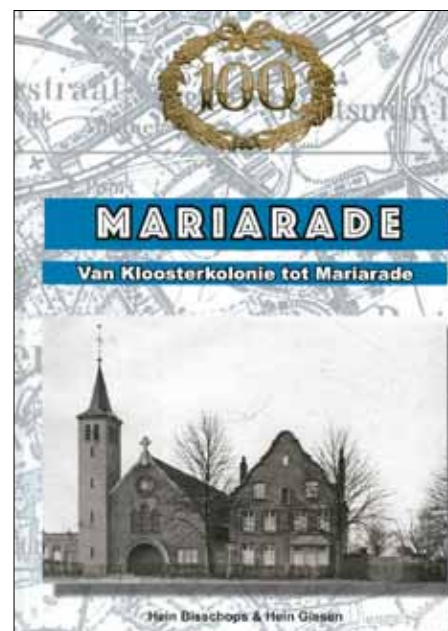
Wat de auteur vervolgens dan toch nog over deze aanslag aan informatie wist te vergaren, kwam voornamelijk van derden en van raadpleging van enkele archieven. Veel nieuws leverde dat niet meer op. In grote lijnen werd steeds weer herhaald wat in feite al bekend was. Om dat gemis enigszins te compenseren zette de auteur hier en daar zijn fantasie aan het werk. Dat leverde beschrijvingen op van hoe het toen allemaal gegaan zou kunnen zijn. Wat dat betreft kan de auteur een levendige fantasie niet worden ontzegd.

De beschrijving van Spoelstra's deels mislukte zoektocht heeft daardoor toch nog een heel lezenswaardig boek opgeleverd. Maar veel wijzer ben ik er niet van geworden. [FG]

Mariarade, van Kloosterkolonie tot Mariarade

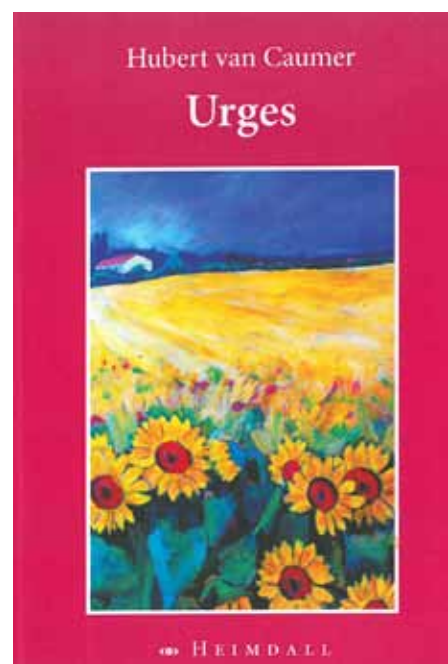
door Hein Bisschops en Hein Giesen [Hoensbroek 2015], 248 p., geïll., geb., ISBN 978-90-79766-12-3. Prijs: € 14,95. te bestellen bij de Heemkundevereniging Hoensbroek of in de boekhandel.

De Hoensbroekse buurt Mariarade bestaat dit jaar 100 jaar. Op 29 juni 1915 kreeg mijnwerker Kornelius van Hameren uit Essen als eerste bewoner de sleutel van de huurwoning in de door Woningvereniging Hoensbroek gebouwde wijk. De eerste woninggroep rond het Emmaplein is een ontwerp van de bekende architect Jan Stuyt. Al eerder was in de serie 'De geschiedenis van Heerlense buurten' het eerste nummer aan deze buurt gewijd. De brochure was toen (1997) beperkt van opzet, het telde slecht 40 blz. Reden voor het jubileumcomité om Hein Bisschops, die er is opgegroeid, en Hein Giesen, beide actieve leden van Heemkundevereniging Hoensbroek, te vragen om een nieuw boek samen te stellen. Vele foto's en verhalen van mensen uit de buurt waren verzameld. Dat nodigde uit tot een nieuw boek waarin het rijke verenigingsleven van de buurt en de vele verhalen van de buurtbewoners centraal staan. Het is daardoor een echt kijk- en leesboek geworden met vele

kleurenfoto's. De geschiedenis van Mariarade dat eerst Koudenrade, later Kloosterkolonie en uiteindelijk de huidige naam kreeg, is in vier hoofdstukken beschreven: 'Van Kloosterkolonie tot Mariarade' (vanaf p. 7), 'De Scholen' (vanaf p. 44), 'Het verenigingsleven' (vanaf p. 57) en 'De straten en hun bewoners'. Het laatste hoofdstuk vult het boek vanaf pagina 157. Dus veel gaat inderdaad over het verenigingsleven, de buurtbewoners en waar zij woonden en leefden. In enkele kaderteksten worden enkele in Mariarade opgegroeide coriffeeën beschreven, zoals Jos Verdier (later burgemeester van Uitgeest en Huizen), troubadour Sjef Diederer, top-basketballer Jos Kuipers.

Inhoudelijk best een goed boek. Alleen jammer dat er geen bronverwijzingen zijn opgenomen en de opmaak wat rommelig aandoet. De besparing op vormgeving maakt echter wel dat het boek een zacht prijsje heeft. [RB]

Urges

Hubert van Caumer. Waalre 2014. ISBN: 978-94-91883-30-9. 39 pagina's, prijs € 9,99. 39 pp.

Hubert van Caumer is de nom de plume van Hub Dohmen (1923-1979). De oud-ambtenaar van de gemeente Heerlen kocht ooit voor 30.000 gulden de Caumergraanmolen, knapte dit uitgewoonde rijksmonument op en startte er onder meer een redelijk succesvolle galerie. Zijn dialectgedichten ondertekende hij met 'H.v.C.'. Zijn levensverhaal werd succesvol aan de vergetelheid onttrokken door Joep Dohmen in diens Heerlense familiegeschiedenis 'De geur van kolen'. In de voetsporen van zijn vader H.J. Dohmen (1901-1953) werd Hub secretaris van het hoofdbestuur van de dialectvereniging Veldeke en dat zou hij tot aan zijn dood blijven. Hij publiceerde ook gedichten in het dialect. Het waren er niet veel, maar wel van een behoorlijke kwaliteit. Kenmerkend

voor zijn gedichten zijn stukjes weemoed, memento mori en godsvrucht. Dat lijkt vooral op te gaan voor het wat oudere werk; zijn latere gedichten worden wat vrijer naar vorm en inhoud.

Deze bundel is een passend eerbetoon aan de man en zijn gedichten. [MvD]

't Wegkruuts 'n Erinnerung an aod Heële

Wat tuut dat kruuts,
dat a g'ne weg hei sjteet?

't Wilt dich, deë vuurbij hei geet
altied wer en ieëwig zage:
diene Hergod hat vuur dich
Dat sjwoare kruuts gedrage.

Wat tuut dat kruuts,
dat a g'ne weg hei sjteet?

't Wilt dich, deë vuurbij hei geet
altied wer en ieëwig zage:
die kruuts zals te va ze leëve
d'r Heer ins noa goa drage.

Wat tuut dat kruuts,
dat a g'ne weg hei sjteet?

't Wilt dich, deë vuurbij hei geet
altied wer en ieëwig zage:
die kruuts zal dich ins
noa g'ne hieëmel drage.

Recent verschenen:

- Rob Hendrixx, *Settela en Willy, het geheim van de Heksenberg* [Heerlen 2015], 396 pp., rijk en mooi geïll., ISBN 97890 82241631. Prijs € 29,50. Bestellen via: www.landvanherle.nl/bestellen.
- Frans Bastin, *Staatstoezicht op de mijnen; kolenwinning, wetgeving en veiligheid* [Heerlen 2015], 56 pp., geïll. Prijs: onbekend. Mogelijk nog verkrijgbaar via LGOG, Kring Parkstad Limburg.
- Paul Borger, Jo Brassée, *De grote St. Jan-evangelist en het oude kerkhof* [Hoensbroek 2015] = Hoensbroekse Historie 10. Prijs: € 7,50, www.hoensbroeksehistorie.nl.
- R.J.P. van der Zalm, *Twee zalmen die regtop en afgewend staan, het adellijk geslacht van Brakell (ca. 1200-ca. 1900)* [Landgraaf 2015], 287 pp., ISBN 9789461089731. Te lezen op: http://issuu.com/boekengilde/docs/twee_zalmen_die_regtop_en_afgewend_/1
- Ad Knotter (red.), *Limburg Kolenland; studies over de geschiedenis van de Limburgse kolenmijnbouw* [Zwolle 2015], 320 pp., geïll., ISBN 978946258074. Prijs: € 19,95, www.wbooks.com.
- Paul Arnold, *Onder onze voeten; beelden uit de mijnstreek* [Nijmegen 2015], 224 pp., foto-boek, ISBN 9789460042225. Prijs € 22,95, www.vantilt.nl.
- Jo Hoen en Regis de la Haye, *Herten in het Woud; Genealogie van de familie de la Haye, Dl. X Aanvullingen en register* [Geleen 2015], 84 pp, geïll., ISBN 978907434125-7. Prijs: onbekend, <http://www.lggi.nl>.
- Wim Dijkman, Karen Jeneson, Marcell Perse, *Augustus op het spoor; op zoek naar de roots van de Euregio Maastricht-Heerlen-Aachen-Jülich* [Maastricht 2015], 56 pp., geïll., ISBN 978909286143. Prijs: € 4,95. Te koop bij Centre Céramique en Thermenmuseum.
- Ray Simoen, Guus Urlings, *Vorstelijk Limburg* [Sittard 2015], 173 pp., geïll., ISBN 9789085961000. Prijs € 14,95, www.mooilimburgwebshop.nl.
- Vikkie Bartholomeus, Ron Buitenhuis, Caspar Cillekens, *De laatste getuigen* [Sittard 2015], 288 blz., geïll., ISBN 9789085960991. Prijs € 24,95, www.mooilimburgwebshop.nl.
- Henk Hermens, *Jozef Kirchhoff, een stripverhaal* [Landgraaf 2015], 141 pp., geïll., ISBN Prijs: € 27,95, www.bio-sappen.nl.
- Rob Hamers, *Broeder Aloysius' Troost der zieken* [Landgraaf 2015], 176 pp., geïll., ISBN 9789081745628. Facsimile van het handschrift van de 2^e uitgave met toelichtingen. Prijs: € 37,45, www.bio-sappen.nl.

COLOFON

Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door subsidies van de Gemeenten Heerlen en Brunssum.

Nadruk van artikelen of gedeelten daarvan zonder vergunning van de redactie is verboden. De inhoud van de ondertekende artikelen blijft voor de verantwoordelijkheid van de schrijvers.

Uitgave: Stichting Historische Kring 'Het Land van Herle'
p/a Postbus 1, 6400 AA Heerlen. Tel. 045-5604582. E-mail: redactie@landvanherle.nl
web: www.landvanherle.nl
Bankrekening: ING 2069907

Bestuur: W. Terpstra, voorzitter; vacature, secretaris; H. Otten, penningmeester; R. Braad; mr.ir. J. Smeets; drs. A. Quaedackers.

Redactie: R. Braad, hoofdredacteur; S. van Daal BA; drs. M. van Dijk; dr. F. Gerards; drs. K. Linders, redactiesecretaris; W. Noltens; drs. A. Quaedackers, eindredacteur; drs. D. Smeets-Habets.

Richtlijnen voor de auteurs: Artikelen kunt u per post of liever per e-mail sturen naar de redactie. Nadere richtlijnen voor het aanleveren van kopij vindt u op de website of worden op verzoek toegezonden.

ISSN 0166-2988
Jaargang 65

Verschijnt driemaandelijks. Abonnementen per jaar € 17,50 of € 16,50 per automatische incasso. Looptijd van een abonnement uitsluitend per kalenderjaar. Bij tussentijdse bestellingen worden reeds verschenen nummers nageleverd. Los nummer: € 5,- excl. portokosten.
Prijs van dit nummer: € 5,00

Vormgeving: Lieke Boumans-Willems, Hoensbroek.
Druk: Schrijen-Lippertz

